

ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚИГА БАЙРАМ ТАБРИГИ

Қадрли ватандошлар!
Аввало, сиз, азишларни, сизлар орқали бутун халқимизни улуг айём — Ўзбек тили байрами куни билан чин қалбимдан самимий муборакбод этаман.

Албатта, кейинги йилларда мамлакатимизда янгича руҳда кенг нишонланаётган бу байрамнинг алоҳида файзи ва шуқуҳи борлигини барчамиз яхши биламиз. Ушбу қутлуғ санада миллий қадриятларимиз гултожи бўлган она тилимизнинг тарихимиз ва тақдиримиз, бугунги ҳаётимиздаги ўрни ва аҳамиятини, уни ривожлантириш борасида олдимизда турган долзарб вазифаларни янада чуқур ҳис этамиш.

Азиз дўстлар!
Сўнгги йилларда Ўзбекистонда барча соҳа ва тармоқлар каби она тилимиз қадри ва нуфузини янада ошириш борасидаги сиёсат ва амалий ишларимиз ҳам янги босқичга кўтарилаётганидан хабардорсиз. Бунинг тасдиғини Ўзбек тилининг давлат тили сифатидаги мақоми ва обрў-эътиборини тубдан ошириш бўйича қабул қилинган тарихий фармон ва қарорлар мисолида яққол кўриш мумкин.

Ана шундай сазй-ҳаракатларимиз натижасида она тилимиз нафақат мамлакатимизда, балки жаҳон миқёсида ҳам ўзининг муносиб ўрни ва мавқеига эга бўлиб бормоқда. Айниқса, она тилимиз Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг юксак минбарида, улкан сиёсий саммит ва учрашувларда баралла янграб, тинчлик, дўстлик ва ҳамкорлик воситасига айланиб бораётгани барчамизни қувонтиради.

Вазирлар Маҳкамаси таркибида Давлат тилини ривожлантириш департаменти ҳамда Ўзбек тилини ривожлантириш жамғармаси самарали фаолият кўрсатиб, гоят муҳим бу

соҳадаги ишларни мувофиқлаштириб келмоқда.

Алишер Навоий номидаги Тошкент давлат Ўзбек тили ва адабиёти университети таркибида амалий филология ва компьютер лингвистикаси бўйича янги йўналишлар очилиб, Ўзбек тилини турли соҳаларда қўллашга оид тадқиқотлар амалга оширилмоқда. Олийгоҳ қошида Давлат тилида иш юритиш асосларини ўқитиш ва малака ошириш маркази, 6 та махсус ўқув курси ҳамда Алишер Навоий халқаро жамғармаси ташкил этилгани ҳам айна шу мақсадларга қаратилгани билан диққатга сазовордир.

Ана шу ишларнинг узвий давоми сифатида яқин келгусида асосий вазифаси чет элларда Ўзбек тили, маданияти ва миллий анъаналаримизни кенг оммалаштириш, гуманитар алоқаларни мустаҳкамлашдан иборат бўлган Алишер Навоий халқаро институти фаолияти йўлга қўйилади.

Ўтган қисқа даврда Ўзбек тилини чуқур ўрганиш ва ўргатишга хизмат қиладиган 16 та китоб, жумладан, 9 та лугат нашр қилинганини алоҳида қайд этиш лозим. Айни вақтда 5 жилддан иборат “Ўзбек тилининг изоҳли лугати” фундаментал тадқиқоти вазирлик ва идоралар, таълим-тарбия масканларига, мамлакатимизнинг чет элдаги дипломатик ваколатхона ва консуллик муассасаларига етказилди. Шунингдек, чет эл фуқаролари ва юрдошларимизга Ўзбек тилини ўргатадиган онлайн платформа, Ўзбек тили изоҳли лугатининг мобил иловаси, хориждаги ватандошларимиз учун махсус веб-сайт яратилгани ҳам албатта муҳим аҳамиятга эга.

Ўзбекистоннинг Туркий тилли давлатлар ҳамкорлик кенгашига аъзо бўлгани Ташкилот доирасида иқтисодий алоқаларни кучайтириш билан

бирга, туркий тиллар, хусусан, Ўзбек тилининг халқаро нуфузини оширишга хизмат қилмоқда. Мамлакатимиз ташаббуси билан маъкур ташкилотнинг Алишер Навоий номидаги халқаро мукофоти таъсис этилгани буюк аждодимиз хотираси ва бебаҳо меросига, шундай улуг зотларни вояга етказган халқимизга бўлган юксак ҳурмат-эҳтиром ифодасидир.

Бугунги кунда мамлакатимизда 150 та миллий маданий марказ иш юритаётгани, Ўзбек тили билан бирга, қорақалпоқ, рус, қозоқ, қирғиз, тожик, туркман тилларида оммавий ахборот воситалари фаолият кўрсатаётгани, мактабларимизда таълим-тарбия жараёни 7 та тилда олиб борилаётгани дунё амалиётидаги ноёб тажриба эканини таъкидлаш ўринлидир. Юртимизда чет тилларга ихтисослашган ҳамда ўқув машғулоти хорижий тилларда ўтиладиган таълим масканлари сони ортиб бораётгани ҳам шу соҳадаги муҳим ўзгаришлар натижасидир.

Муҳтарам ватандошлар!
Ўзбек тилини янада ривожлантириш, унинг давлат тили сифатидаги ўрни ва нуфузини янада мустаҳкамлаш борасида олдимизда катта ва масъулиятли вазифалар турганини барчамиз яхши англаймиз.

Ҳозирги кунда мамлакатимизда яшаётган турли миллат вакиллари ва чет эл фуқароларида Ўзбек тилини ўрганишга қизиқиш ва эътибор ортиб бораётганини ҳисобга олиб, улар учун махсус дарслик, лугат ва қўлланмалар, видео ва аудиоматериаллар ҳажмини ошириш бўйича ишларни янада кучайтиришимиз зарур.

Ўзбек тили жонажон Ватанимизда яшаётган барча фуқароларимиз учун азиз ва қадрли тилга айланиши, унинг жозибадорлигини ошириш учун барча куч ва имкониятларни сафар-

бар этишимиз, бу мақсадда нафақат маънавий, шу билан бирга, моддий рағбатлантириш чораларини ҳам кенг қўллашимиз даркор. Хусусан, тилшунос ва лугатшунос олимларимизнинг, шоир-адибларимизнинг ушбу соҳадаги машаққатли ва шарафли меҳнати-ни муносиб қадрлаш, уларнинг илмий тадқиқотлари, дарслик ва қўлланмалари, китоб ва рисоаларини давлат буюртмаси шаклида нашр этиш ва кенг жамоатчиликка етказиб бериш учун алоҳида дастур ишлаб чиқиб, амалга оширишимиз зарур.

Давлат тилига оид барча маълумотларни ўзида жамлаган Ўзбек тили миллий корпусини яратишни тезлаштириш, она тилимизни Интернет глобал тармоғида оммалаштириш ва ушбу маконда мустаҳкам ўрин эгаллашнинг таъминлаш, дастурий махсулотларнинг Ўзбекча иловаларини яратиш ишларини жадаллаштириш ҳам олдимизда турган долзарб вазифадир.

Азиз ва муҳтарам юрдошларим!
Ҳозирги кунда Янги Ўзбекистонни барпо этишга қаратилган эзгу интилиш ва ҳаракатларимиз ҳал қилувчи босқичга кўтарилмоқда. Бу йўлда миллий ўзлигимиз, ғурур-ифтихоримиз тимсоли бўлган она тилимиз, ҳеч шубҳасиз, бекиёс куч-қудрат ва илҳом манбаи бўлиб хизмат қилади.

Ана шундай ҳаётий эътиқод ва буюк мақсад билан яшаётган халқимиз доимо омон бўлсин!

Сизларни бугунги байрам билан яна бир бор табриклаб, барчангизга сихат-саломатлик, бахту саодат, хонадонларингизга тинчлик-омонлик, файзу барака тилайман.

Она тилимиз мангу яшасин!

Шавкат МИРЗИЁЕВ,
Ўзбекистон Республикаси
Президенти

Газетамизнинг бугунги сонида сайловолди ташвиқоти доирасида Тадбиркорлар ва ишбилармонлар ҳаракати — Ўзбекистон

Либерал-демократик партиясидан Ўзбекистон Республикаси Президентлигига номзод Шавкат Мирзиёевнинг сайловолди ташвиқоти бўйича мақолалар чоп этилмоқда. Маъкур мақолалар Ўзбекистон Республикаси Президентлигига номзодларга сайловолди ташвиқоти учун ажратилган бепул нашр майдони доирасида эълон қилинмоқда.

▶ 2-бетга қаранг

“Янги Ўзбекистон” учун махсус

Хорижий мамлакатларда Ўзбекистон Президенти сайловида мuddатидан олдин овоз бериш якунланди

Кеча Ўзбекистонда ва хорижий давлатларда Ўзбекистон Президенти сайловида мuddатидан олдин овоз бериш якунланди. 2019 йилда қабул қилинган Сайлов кодексига мувофиқ, мuddатидан олдин овоз бериш жараёни сайлов кунидан 10 кун олдин (14 октябрь) бошланди ва 3 кун олдин (20 октябрь) тугатилди.

▶ Давоми 3-бетда

САЙЛОВ — ГЕНДЕР ТЕНГЛИК СОҲАСИДА ЭРИШИЛГАН НАТИЖАЛАР КЎЗГУСИ

Мамлакатимизда жорий йил 24 октябрда бўлиб ўтадиган Президент сайловида тайёргарлик қизгин давом этмоқда. Айтиш керакки, бу йилги сайлов кампанияси мутлақо янгича шарт-шароитда ўтати. Бу жараёнда аҳолининг барча қатлами, жумладан, аёллар фаоллигини янада ошириш, сайловни очик-ошкора, демократия мезонлари асосида ўтказишга алоҳида эътибор қаратилаётди.

Пандемия тақозоси туфайли ўзгарган дунёда аёлларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш масаласи ҳар қачонгидан ҳам долзарблик касб этмоқда. Чунки бу инсон ҳуқуқлари нуқтаи назаридан шунчаки гендер тенглик масаласи эмас, балки инқироздан кейинги даврда тезроқ оёққа туриш ва ривожланишнинг муҳим талабига айланди. Эндиликда нафақат Ўзбекистон, балки ҳар бир мамлакат учун муҳим сиёсий қарорларни қабул қилишда аёлларнинг тенг иштироки миллий манфаат касб этди.

Шу жиҳатдан ҳозирги сайлов жараёнида аёллар иштирокига ҳар қачонгидан ҳам жиддий аҳамият берилмоқда. Жумладан, Президент сайловини ўтказувчи округ сайлов комиссиялари аъзоларининг 104 нафари ва участка сайлов комиссиялари аъзоларининг 65 минг 974 нафари хотин-қизлардир. 2019 йил Қонунчилик палатасига бўлиб ўтган сайловларда участка

сайлов комиссиялари таркибида 54 минг 361 нафар аёл иштирок этган. Келаётган яшанба куни бўлиб ўтадиган Президент сайловидаги рақамлар билан солиштирганда, ўсиш 21,3 фоиз эканини кузатиш мумкин. Бу сўнгги йилларда гендер тенгликка берилган эътибор натижасидир. Ўзбекистон аёлларининг сайловлардаги фаол иштироки халқаро миқёсда ҳам кенг эътироф этилмоқда.

Жорий йилги Президент сайлови жараёнида ҳам аёлларимиз сайловчи, президентликка номзод, сайлов комиссиясининг аъзоси, кузатувчи, ишончли вакил сифатида эркаклар қатори тенг ва эркин иштирок этмоқда. Президентликка номзодлар орасида аёл номзоднинг борлиги, округ ва участка сайлов комиссиялари таркибини шакллантиришда хотин-қизлар учун ҳам кенг имкониятлар яратилгани эътирофга лойиқ.

▶ Давоми 3-бетда

21 ОКТАБРЬ —
ЎЗБЕК ТИЛИ БАЙРАМИ КУНИ
ДАВЛАТ ТИЛИ УСТУВОРЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ
МУСТАҲКАМ ҚОНУНИЙ АСОСЛАРИ ЯРАТИЛДИ

Дунёдаги йирик тиллар каталоги — Ethnologue маълумотларига кўра, 2020 йилда курраи заминимизда 7 139 та тил мавжуд ва уларнинг энг кенг тарқалган 40 тасида Ер аҳолисининг учдан икки қисми сўзлашади. Коммуникацияларнинг ривожланиши, глобаллашув ва миграция, урбанизация жараёнлари оқибатида улар сони ҳам камаймоқда. Статистик маълумотлар тахминан ҳар икки ҳафтада битта тил “ўлик тиллар” рўйхатидан жой олаётганини кўрсатади. Яна қизиқ жиҳати, дунёдаги деярли барча халқларнинг миллий мустақиллиги бўлса-да, уларнинг ҳаммаси ҳам расмий тилига

эга эмас. Бор-йўғи юзга яқинигина давлат тили мақомини олган. Албатта, биз бу борада фахр этса арзигулик, муносиб ва шарафли ўриндамиз. Тилимизнинг бугунги аҳволи, унинг давлат тили мақомини мустаҳкамлаш борасидаги қонунчилик меъёрлари ҳақида Вазирлар Маҳкамасининг Маънавийат ва давлат тилини ривожлантириш масалалари департаменти мудири, тарих фанлари доктори, профессор Абдуғаффор ҚИРҒИЗБОЕВ билан суҳбатлашдик.

▶ Давоми 4-бетда

БАРҚАРОР ТАРАҚҚИЁТ – ХАЛҚ ДОНОЛИГИ НАТИЖАСИ

Тадбиркорлар ва ишбилармонлар ҳаракати – Ўзбекистон Либерал-демократик партиясидан Ўзбекистон Республикаси Президентлигига кўрсатилган номзод Шавкат Миромонович Мирзиёев ташаббуси билан амалга оширилаётган изчил ислоҳотлар хусусида айрим таҳлилий кузатувлар ва умумлашмалар

Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт йўли бевосита инсон тафаккури, фуқаролар дунёқараши ва бунёдкорлик ислоҳоти сиёсатидан унган реал воқелик. Ижтимоий ҳаётнинг турли йўналишларида юз бераётган жиддий янгиланишлар ва тарихий ютуқлар бевосита давлат раҳбарлигига халқ донишмандлигининг, яратувчанлик кудратининг, тинч, барқарор, бахтли-саодатли ҳаётнинг, буюк келажакка қатъий ишончнинг амалий натижаси дейиш мумкин.

Янги Ўзбекистон — ислоҳотлар макони

Биринчидан, башарият кечирган цивилизациялар шундан далолат берадики, давлат ва халқ қарашлари, мақсад ва интилишлари муштарақлиги буюк силжিশлар, инқилобий янгиланишларни юзага келтирган ва у ўзига хос Ренессанс ҳодисасига айланган. Утган беш йиллик давр Ўзбекистоннинг кўп минг йиллик тарихига худди ана шундай туб ўзгаришлар ва тараққиётнинг бутунлай янги, цивилизациялашган ҳодисаси сифатида қиради.

Иккинчидан, жуда қисқа тарихий қаврда янги Ўзбекистоннинг замонавий киёфаси шаклланди. Буни бир қатор соҳалар мисолида аниқ кўриш мумкин. Жумладан, давлат бошқарувини эркинлаштириш, халқ ҳокимиятилиги тамойилини чуқурлаштириш ҳодисаси юз берди. **“Халқ давлатга эмас, давлат халққа хизмат қилиши керак”**, деган конституцион принцип ҳаёт ҳақиқатига айланди. Халқ бўлхоналарининг очилиши бу борада энг ишчан, энг самарали механизм бўлди, дейиш мумкин. Давлат хизматлари тизими, “Ягона дарча”, айниқса, маҳалла тизимидаги инқилобий ўзгаришлар қуйдан юқоригача бўлган барча бўғинларда ўзининг реал натижасини кўрсатмоқда.

Президентнинг парламентга мурожаатлари давлат раҳбарининг халқ вакиллари орқали барча фуқароларга тўғридан-тўғри мурожаати, очиқ-ошқора мулоқотининг энг таъсирчан ва энг ишончли воситасига айланди. Парламент ва суд-ҳуқуқ тизимидаги жиддий ислохотлар жамиятда Конституция ва қонун устуворлигини таъминлаш, ижтимоий адолат тамойилларини чуқурлаштириш имконини бермоқда.

Учинчидан, ижро ҳокимиятида ўзига хос таркибий ўзгаришлар юз берди. Ислохотлар самарадорлигини ошириш ва ҳар бир соҳа мутахассида ташкилотлари масъулиятини кучайтириш мақсадида янги вазирлиқлар ва давлат қўмиталари ташкил этилди. Маҳаллий бошқарув тизимида туб ўзгаришлар юз бериб, янги йўналишлар татбиқ этиляпти. Жумладан, ҳокимларнинг ваколати кенгайтирилди. Фаолият мустақиллиги таъминланди.

Тўртинчидан, Ўзбекистон иқтисодий жиҳатдан тобора қўдратга тўлиб бормоқда. Қатор йиллардан бўён муаммога айланиб қолган конвертациянинг очилиши, хос ибора билан айтсак, “тушошни ечиб юборди”. Тадбиркорлиқни ривожлантиришнинг янги усул ва шакллари бўй кўрсата бошлади. Уларнинг ҳуқуқ ва имкониятлари кенгайтирилди. Турли молиявий имтиёзлар берилди. Мутараққий давлатларнинг энг замонавий инновацион технологиялари кириб келишига кенг йўл очилди. Жаҳон бозорида харидоригр, экспортбор, рақобатбардош маҳсулотлар ишлаб қарақадиган янги завод ва фабрикалар барпо этилмоқда. Бир неча минг километрлаб автомобиль йўллари қурилди ва реконструкция қилинди. Тошкент метросининг янги линиялари қурилиши ҳам меъморий-муҳандислик жиҳатидан, ҳам пойтахт аҳолисига қулай транспорт хизматини ташкил этиш жиҳатидан ўзига хос ҳодиса бўлди.

Энергетика соҳасида жиддий ўзгаришлар рўй берди. Наманган, Бухоро ва Тошкент вилоятларида янги электр станциялари, Навоий вилоятининг Қармана туманида қуёш электр станцияси қурилиши бошлаб юборилди. Ҳозиргача мавжудлари эса, қайта реконструкция қилиниб, қувват самарадорлиги бир неча баробар оширилди. Экологик жиҳатдан фойдали, арзон ва самарали бўлган қуёш ва шамол электр станциялари қурилишига жиддий эътибор қаратилишини Шавкат Мирзиёев мамлакатимизнинг қатор вилоятларида сайловчилар билан ўзгарилаётган учрашувларда қайта-қайта таъкидлагани ҳам бежиз эмас. Шунингдек, кон-металлургия sanoatini ривожлантиришнинг янги босқичига қадам қўйилди.

Бешинчидан, ижтимоий соҳада туб ўзгаришлар юз берди. Ўзлуксиз таълим тизимидаги жиддий янгиланишлар на-

тижасида жамиятнинг ялпи саводхонлик даражасини ошириш тамойили самарали жорий этилмоқда. Охириги беш йилда олий таълим муассасаларига қабул квоталари тўрт баробар оширилди. Ўзбекистонни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш учун зарур бўлган янги, замонавий мутахассислиқлар жорий этилди. Таълим сифатини ошириш ва фан тараққиётини таъминлаш чоралари қўрилди. Жумладан, математика, физика, кимё, биология фанларида фундаментал тадқиқотлар қилиш, электроникани жаҳон тажрибалари ва ютуқлари асосида ишлаб чиқаришга жорий этишда давлатнинг ўзи ҳоимийлик қилмоқда.

Олтинчидан, жисмоний соғлом, маънавий етук, интеллектуал жиҳатдан кучли инсон ҳар қандай янгиланишларга қодир бўлади. Жамиятда аҳоли саломатлигини таъминлаш уларнинг кайфияти, руҳияти, ҳаётга бўлган муносабатини яхшилашга олиб келади. Эртанги кунга ишончини оширади. Катта орзулар ва эзгу мақсадлар билан яшаш иштиёқи кучаяди. **Жамиятда ана шундай баланд рух, умуммиллий кайфият юқори бўлса, тараққиёт тезлашади. Халқнинг умумий сафарбарлик ва бунёдкорлик иштиёқи кучаяди.**

Утган йилни эслайлик: бутун инсониятга катта таҳдид солган пандемия деган балои азиям ҳатто ривожланган давлатларни ҳам саросимага солиб қўйган бир пайтда давлат раҳбари ташаббуси билан Ўзбекистонда бу умумдунёвий офатга қарши курашиш, ялпи жамият жисмоний кудратини, маънавий ва руҳий барқарорлигини таъминлаш борасида тезкор тадбирлар ишлаб чиқилди. Тиббиёт тизимини кечая кундуз бир маромада ишлаши ва ходимлар сафарбарлигини таъминлаш чоралари қўрилди. Аслини олганда,

66

Ўзбекистонда маънавий-руҳий покланиш, миллий қадриятларни тиклаш, ворисийлик анъаналарига садоқатли авлодни тарбиялаш ва амалиётга жорий этиш концепцияси ишлаб чиқилди. Мамлакатимизни озод ва обод жамиятга айлантирувчи, Ватан равнақини маънавий таъминлаб берувчи бутунлай янги, илҳомбахш миллий ғоя шаклланди.

пандемиядан халқнинг метин иродаси, давлатга ишончи, мустаҳкам ахлоқий ва интеллектуал салоҳияти устунлик қилди.

Оила — кичик ватан, оила маънавияти

Бошлангач бўлиш ҳар бир инсоннинг табиий ҳуқуқи. Шу боис, уй-жой қурилиши ва кам таъминланган оилаларни ижтимоий ҳимоялашнинг бутунлай янги, замонавий механизми жорий этилди. Фуқароларга қулай турмуш шароити яратиш мақсадида арзон уй-жойлар барпо этилди. Натижада қисқа фурсатда кам таъминланган минглаб оилалар бошлангач бўлди. Аҳоли турар жойларида маиший муаммоларни ҳал этиш, турмуш шароитини яхшилаш мақсадида “маҳаллабай” ишлаш тизими яратилди. Зотан, тинчлик, барқарорлик, фаровон яшаш муаммоси айнан маҳаллада ҳал бўлади. Ҳар бир маҳалла ўз муаммосини ўзи ҳал қилса, маҳаллий ҳокимият органлари уларга қўмакчи бўлса, саодатли турмуш тарзи таъминланади.

Ҳар бир оила — давлат. Давлат эса катта оила, бошқача айтганда, макрودавлат ичидаги микродавлат. Унинг ўз маънавий-руҳий муҳити, иқтисодий макони, ижтимоий муҳити бор. Ўзининг қонуниятлари, талаблари мавжуд. Ана шу оилавий муҳит инсон шаклланишининг, маънавий ва руҳий камолотининг бешиги ёки сарчамаси ҳисобланади. Дунёга келган ҳар бир бола дастлаб оила муҳитида ўсади. Остона ҳатлаб кўчага чиққач, тенгдошларига қўшилиб аста-секин дунёни англай бошлайди. У кўчада олган илк маълумот ва таассуротлар таъсирида яшайди ва ижтимоий муҳият касб этиб боради, шахсга айланади.

Янги Ўзбекистон умумбашарий ўзгаришлар жараёни оқимида ўзининг бетакорор ижтимоий-сиёсий, маънавий янгиланишлари дастурига эга мамлакат сифатида ўзига хос мавқе эгаллади. Баҳарилган февралда кенг қўламли ишлар ҳозирги жаҳон

цивилизацияси билан муштарак экани алоҳида қайд этилиши лозим.

Ўзбекистонда маънавий-руҳий покланиш, миллий қадриятларни тиклаш, ворисийлик анъаналарига садоқатли авлодни тарбиялаш ва амалиётга жорий этиш концепцияси ишлаб чиқилди. Мамлакатимизни озод ва обод жамиятга айлантирувчи, Ватан равнақини маънавий таъминлаб берувчи бутунлай янги, илҳомбахш миллий ғоя шаклланди.

Янги Ўзбекистоннинг илмли, уйғоқ фуқаролари

Ижтимоий онг мазмунининг тобора инсоний моҳият касб эта бориши, шахс ҳақ-ҳуқуқлари барқарорлашаётгани, халқаро маконда меҳр-шафқат, бағрикенглик, одамлиликка доир умумбашарий майлнинг кучайиши жамият, жамоа ва шахс маънавиятида янгиланиш жараёнларини амалга ошириш билан бевосита боғлиқ.

Ана шу жараёнда марказий масалалардан бири ҳамма саъй-ҳаракатларни инсонга, унинг реал манфаатларига, руҳий интеллектуал соғломлигига, маънавий-руҳий тарбиясига қаратиш ва-зифасидир. O‘ZLiDeP номзоди Шавкат Мирзиёев ялпи янгиланишлар ва туб ўзгаришлар муҳиятини худди шу омилларда кашф этиб, ислохотлар йўналишини айна инсон орқали амалга ошириш назариясини асослаб берди.

Дарҳақиқат, ҳар қандай тараққиёт халқ донолиги, донишмандлиги натижаси ҳисобланади. Давлат мамлакатини ривожлантириш стратегиясини ишлаб чиқади. Уни амалга ошириш бўйича қарор, фармон ва қонунлар қабул қилинади. Халқ эса бунёдкорлик кучи, яратувчилик қобилияти ва интеллектуал салоҳияти орқали уни рўёбга чиқаради.

“Янги Ўзбекистон” тушунчаси, Шавкат Мирзиёев таъкидлаганидек, реал воқеликка айланди. Беш йил ичида том маънода янги Ўзбекистон шаклланди. Буни, албатта, шаҳар ва қишлоқларимиз киёфаси тубдан ўзгарганида, ишлаб чиқариш соҳаси бутунлай ислоҳ қилинганда, ижтимоий соҳани ривожлантиришда энг замонавий технологиялар жорий қилинаётганида яққол кўриш мумкин. Бироқ янги Ўзбекистоннинг киёфаси фақат шундангина иборат эмас. Унинг туб мазмуни — ижтимоий қадрияти инсон тафаккурининг кескин ўзгаргани билан баҳоланган. Бугунги фуқаро беш йил олдинги фуқаро эмас. У янгиланган тафаккур, замонавий шахс, покланаётган маънавий-руҳий олам нуктаи назаридан бутунлай бошқа одамга айланди. Аслида эса, серқирра ислохотларнинг бутун муҳияти ана шу ерда очилади. Демак, **янги Ўзбекистоннинг илмли, уйғоқ фуқаролари шаклланди!**

Одамларда ички рағбат, ўз соҳаси доирасида ижодий ёндашув, янгича муносабатлар қарор тошмоқда. Мада-ний-маърифий жараён тобора қучурлашиб, ҳаёт мазмунини янада ўзгартирмоқда. Уни ижобий натижаларга эриштирмоқда.

Кишилик тарихидан маълумки, қачон-ки жамиятда ялпи ўзгичли англаш, якка тартибда ҳар бир инсон ўзининг инсоний муҳиятини тушуниб, қадриятига айлантиришга эҳтиёж сезган даврда тараққиётнинг бутунлай янги, замонавий босқичи бошланган. Зотан, ҳар қандай тараққиёт онг ва тафаккур махсули. Ҳар қандай тараққиёт юксак ахлоққа, замонавий ли-тармига, кенг тафаккурга суянади. Инсоний қадриятларнинг жаҳолат, залолат, қабоҳат сингари шафқатсиз душманлари барбод этилади, тор-мор қилинади. Натижада, юқорида айтганимиздек, ялпи ривожланишининг янги даври бошланади. Бу эса, ўз-ўзидан Учинчи Ренессанс даврининг дебочаси ёки остонасидир.

Оқил САЛИМОВ, академик

Самарали ташқи сиёсат Ўзбекистонда ислохот ва ўзгаришларни муваффақиятли амалга оширишнинг асосий шarti саналади. Ўтган беш йилда прагматик ва конструктив ташқи сиёсатни амалга ошириш, хорижий давлатлар, биринчи навбатда, қўшни мамлакатлар билан дўстона ва ўзаро манфаатли алоқаларни ривожлантиришда муҳим натижаларга эришилди.

Янги Ўзбекистоннинг ташқи сиёсий стратегияси

Марказий Осиё — ўзаро манфаатли ҳамкорлик минтақаси

“Марказий Осиё — бош устувор йўналиш” тамойилининг изчил амалга оширилиши минтақада мутлақо янги сиёсий муҳит яратиш, ўзаро ишонч ва дўстликка асосланган алоқаларни мустаҳкамлаш имконини берди. Унинг асосида сувдан фойдаланиш, чегаралар, транспорт алоқаларини янгилаш ва кенгайтириш билан боғлиқ муҳим масалалар ҳал этилди.

Минтақада савдо-иқтисодий ва инвестициявий ҳамкорликка кучли туртки берилди. Сўнгги тўрт йилнинг ўзида Ўзбекистоннинг Марказий Осиё давлатлари билан товар айланмаси қарийб 2 баробар — 2,7 миллиард доллардан 5,2 миллиард долларгача (*Қозоғистон билан — 1,6, Қирғизистон билан — 2,3, Туркменистон билан — 3,1, Тожикистон билан — 2 баробар*) ўсди. Хусусан, 2020 йили Қозоғистон билан товар айланмаси 3 миллиард, Қирғизистон билан 900 миллион, Тожикистон билан 500 миллион ва Туркменистон билан қарийб 530 миллион доллардан ошди. Марказий Осиё мамлакатлари ўртасида саноат кооперацияси йўлга қўйилмоқда. Ўзбекистон капиталга иштирокида қўшма корхоналар ташкил этиляпти. 2017 йилдан бошлаб экологик, жумладан, сув-энергетикага боғлиқ масалаларни ҳал қилишда ижобий ўзгаришлар кузатишмоқда.

Ўзбекистоннинг Афғонистонга нисбатан ташқи сиёсати мувозанатли йўналишда давом этмоқда. Шавкат Мирзиёев бу давлат Марказий Осиёнинг ажралмас қисми эканини таъкидлаб, Афғонистоннинг тинч ва мустақил давлат сифатида шаклланишидан манфаатдор эканини билдирди. Ўзбекистон Афғонистон зами-ни энди минтақа давлатлари ва, умуман, халқаро ҳамжамят учун ҳавф туғдирмаслиги керак, деб ишонади.

Дунёнинг етакчи давлатлари Марказий Осиёга нисбатан сиёсатларини қайта қўриб чиқиши минтақага нисбатан ёндашувлар ўзгариши ва халқаро ҳамжамият томонидан диққат-эътибор қўнайишига хизмат қилди. Шундай қилиб, АҚШ, Европа Иттифоқи ва Ҳиндистон минтақа учун янги стратегияларни тақдим этиш, Хитойнинг “Бир макон, бир йўл” глобал ташаббуси ва Россиянинг “Буюк Евроосиё ҳамкорлиги” лойиҳасида Марказий Осиёнинг асосий ўрни таъкидланган. Ўзбекистон бу стратегияларнинг барчасини минтақани рақобат зонасига эмас, балки ўзаро манфаатли ҳамкорлик маконига айлантириш учун изчил бирлаштириш тарафдори.

Шавкат Мирзиёевнинг сайловолди дастурида белгиланганидек, Ўзбекистоннинг Марказий Осиёдаги минтақавий ҳамкорлиги стратегияси ишлаб чиқилиб, қуйидагиларга алоҳида эътибор қаратилади: ўзаро савдо ҳажмининг камида 2 баробар ошириш, саноатда қўшмича қўймат яратиш мақсадида ягона ишлаб чиқариш занжирлари ва кооперациясини мустаҳкамлаш, транспорт соҳасидаги ташқи савдо учун “ашил йўлақлар” ва транзит имкониятларини кенгайтириш, халқ дипломатиясини, шу жумладан, фан, таълим, соғлиқни сақлаш, маданият, спорт ва туризм соҳаларидаги ҳамкорлиқни кучайтириш.

Янги Ўзбекистоннинг икки ва кўп томонлама дипломатияси

БМТ билан ҳамкорлик сифат жиҳатидан янги босқичга кўтарилди. 2017 йилдан бошлаб Президент Шавкат Мирзиёев ташаббуси билан БМТ доирасида туризм, минтақавий, динлараро бағрикенглик ва барқарор ривожланиш соҳасидаги халқаро ҳамкорлик асослари ва механизмларини такомиллаштиришга қаратилган тўртта резолюция қабул қилинди. Давлат раҳбари томонидан БМТ Бош Ассамблеяларининг 72, 75 ва 76-йигилишларида илгари сурилган муҳим ташаббуслар ҳам алоҳида эътиборга лойиқ.

Халқаро молия институтлари билан ҳамкорлик мустаҳкамланаётганини ҳам таъкидлаш жоиз. Халқаро валюта жамғармаси, Жаҳон банки, ОТБ, ИТБ, Осиё инфратузилма инвестициялари банки, Европа тикланиш ва тараққиёт банки билан ишлаш янги услубда йўлга қўйилди.

Ўзбекистон жаҳон савдо тизимида ресурс ва иқтисодий имкониятларимиз ҳамда инсон салоҳиятига мос келувчи муносиб ўрин эгаллаш мақсадида Жаҳон савдо ташкилотига аъзо бўлиш бўйича фаол мулоқот бошлади. Эътиборга молик яна бир воқеа Ўзбекистоннинг ЕОИИда кузатувчи макomini олиши бўлиб, бу мамлакатнинг илгор иқтисодий ривожланиш мақсадларига эришиши учун янги имкониятлар очади.

Кейинги беш йилдаги яна бир муҳим ўзгариш — дипломатик фаолиятнинг иқтисодий таркибий қисми мустаҳкамланиди,

O‘ZBEKISTON PREZIDENTI SAYLOVI

маҳаллий корхоналар маҳсулотлари экспортини рағбатлантириш, саноат ва инфраструктура модернизация қилиш доирасида хорижий инвестициялар, илгор технология ва билимларни жалб этиш, Ўзбекистонга сайёҳлар оқимини ошириш каби соҳаларда Ташқи ишлар вазирлиги фаолияти самарадорлиги кескин ошди. Агар 2016 йилда экспорт 11,1 миллиард долларни ташкил этган бўлса, 2020 йил якунига қўра, 15,1 миллиард АҚШ долларини ташкил қилди. Бир сўз билан айтганда, 2017 йилдан бошлаб ички ривожланишнинг устувор йўналишларида бурилиш юз берди, бу аслида мамлакатнинг халқаро ҳамкорлигини иқтисодлаштиришдаги яққол сиғимшини, ташқи алоқаларда иқтисодий прагматизм мустаҳкамланганини аңглатади.

Мамлакатнинг халқаро рейтинглардаги мавқеи яхшиланди. Масалан, Иқтисодий ҳамкорлик ва ривожланиш ташкилотининг кредитта доир таваккалчилик рейтингига, Жаҳон банкининг “Бизнес юришти” рейтингига мамлакат 7 позиция қўйрилди ва бизнесни рўйхатга олиш кўрсаткичи бўйича 190 давлат ўртасида 8-ўринни эгаллаб, энг яхши ислохотчи давлатлар қаторидан жой олди. Дунёнинг энг нуфузли журналларидан бири — “Economist” (Буюк Британия) Ўзбекистонни 2017 йилдан буён ислохотлар жадал суръатлар билан амалга оширилаётган давлат — йил мамлакатига, деб эътироф этди.

Ўзбекистон 2021 йил 10 апрелдан Европа Иттифоқига 6200 турдаги маҳсулотни ҳеч қандай бож тўловисиз экспорт қилиш имконини берувчи преференциялар тизими — GSP+ га қўшилди. Бунинг маъносини ривожланаётган мамлакатлар ишлаб чиқариб, ривожланган давлатлар худудида олиб қира-диган товарларнинг айрим турларига тариф ставкаларини қайтариш ва бекор қилишдан иборат. Мазкур макомни қўлга киритиш учун Ўзбекистон инсон ва меҳнат ҳуқуқлари тўғрисидаги 27 та йирик халқаро конвенция талабларига жавоб бериш, жумладан, пахта йиғим-теримида болалар ва мажбурий меҳнатга йўл қўймаслик, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва яхши бошқарув бўйича катта ишларни амалга оширди.

Ўзбекистон 2017 йилдан эътиборан ташқи сиёсатидаги фоолликка таяниб, минтақада ва дунёда давом этаётган жараёнларнинг пассив кузатувчисига ролидан қичди. 100 дан ортиқ турли халқаро ташкилотга аъзо бўлингани ҳамда 200 дан ортиқ қўп томонлама шартнома иштирокчисига айланиши бунинг исботидир. Мамлакат ШХТ доирасида фаоллашди, 2020 йили МДҲга раислик қилди. 2017-2020 йиллари ШХТ саммитларида 30 дан ортиқ ташаббус илгари сурилди, МДҲ доирасида эса, 36 та тақлиф киритилди.

Ўзбекистон Туркий кенгашининг доимий аъзосига айланди. Ушбу ташкилот билан ҳамкорлиқни фаоллаштириш қўшни давлатлар билан ҳам, минтақавий бўлмаган яқин ҳамкорлар (Туркия, Озарбайжон) билан ҳам кўп қиррали алоқаларни ривожлантириш учун янги имкониятлар эшигини очади.

Ислон ҳамкорлик ташкилоти билан ўзаро муносабатларнинг фаоллашуви муқаддас ислоний қадриятларни сақлаш ва тарғиб қилиш, мусулмон халқлар ўртасидаги бирдамлиқни мустаҳкамлаш, уларнинг тараққиёти ва фаровонлигини рағбатлантиришга қаратилган самарали саъй-ҳаракатларга туртки беради.

Европада ҳавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти билан ўзаро муносабатлар янги босқичга ўтди. Бу давлат бошқаруви муассасаларини ислоҳ қилиш, суд-ҳуқуқ тизимини такомиллаштириш, оммавий ахборот воситалари ва фуқаролик жамияти институтлари роли ва аҳамиятини ошириш, шунингдек, трансмиллий муаммо ва таҳдидларга қарши курашда конструктив ҳамкорлиқни ривожлантириш борасидаги қўшма лойиҳаларга тааллуқлидир.

Инсонпарвар ташқи сиёсат

Ташқи сиёсат фаолиятини инсонпарварлаштириш самараларини юртдошларимизга давлат хизматлари кўрсатиш си-

фатини ошириш ва ижтимоий-иқтисодий, маданий-гуманитар лойиҳаларга жалб этиш, хориждаги фуқароларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоялаш йўлидаги ғамхўрлик мисолида ҳам яққол кўриш мумкин. Жумладан, 2018 йили Ўзбекистон Президенти хорижда яшаётган ватандошлар билан ишлаш бўйича давлат сиёсатини такомиллаштириш тўғрисидаги фармонни имзолади. Пандемия шароитида чет элдаги фуқароларнинг муаммоларини зудлик билан ҳал этиш бўйича чора-тадбирлар амалга оширилди. 500 мингдан ортиқ меҳнат муҳожирини мамлакатга қайтарилди. Хорижда оғир аҳволда қолган 100 мингга яқин ватандошимизга ёрдам кўрсатилди.

“Ватандошлар” жамоат фонди ёрдамида хориждаги ватандошлар билан доимий ва самарали алоқа ўрнатиш масаласи устувор бўлади. Яна бир эътиборли жиҳати, Алишер Навоий халқаро институтининг ташкил этилиши ўзбек тили, маданияти ва миллий анъаналарини хорижда кенг оммалаштириш, гуманитар алоқаларни мустаҳкамлашга хизмат қилади.

Шавкат Мирзиёевнинг сайловолди дастурида ташқи сиёсат йўналиши қай даражада акс этгани кенг жамоатчилик эътибор марказида турибди. Агар O‘ZLiDeP номзоди мамлакат Президенти лавозимига сайланса, Ўзбекистон тизимли ва чуқур ўйланган, прагматик ташқи сиёсат ва иқтисодий дипломатияни изчил давом эттиришига ишонч ортади.

Давлатимиз афғон халқига имкони борича барча ёрдамни кўрсатади ва у ерда тинчлик-осойишталик ўрнатилишига ҳар томонлама ҳисса қўшади. Термиз — Мозори Шариф — Қобул — Пешовар темир йўл қурилиши лойиҳасини, шунингдек, энергетика, савдо ва саноат соҳаларидаги муҳим стратегик лойиҳаларни амалга ошириш бўйича халқаро ҳамкорликда фаол иштирок этиш режалаштирилган.

Ўзбекистоннинг ташқи сиёсатидаги иккинчи йўналиш — Россия, Хитой, АҚШ, Жанубий Корея, Туркия, Европа ва Осиёнинг қатор давлатлари билан ўзаро манфаатли ҳамкорлиқни янада ривожлантиришга сезиларли рағбат берилди. Шу муносабат билан Ҳиндистон, Япония, Германия, Франция, Афғонистон, Қозоғистон, Туркменистон каби мамлакатлар билан кўп қиррали ҳамкорлиқни янада ривожлантиришга доир дастурий ҳужжатлар ишлаб чиқилган ва қабул қилинган, “йўл хариталари” тасдиқланган.

Россия, Хитой ва АҚШ, шунингдек, Туркия, Ҳиндистон, Покистон, Германия, Франция, Буюк Британия, Жанубий Корея, Япония, Бирлашган Араб Амириклари каби анъанавий ҳамкорлар билан алоқаларни янада мустаҳкамлаш, ташқи сиёсат географиясини кенгайтириш устувор вазифа бўлиб қолади.

Янги бозорларни ўзлаштириш, инвестиция ва инновацияларни кенг жалб этиш, сайёҳлар оқимини қўлайитириш ва, энг муҳими, Ўзбекистон имижини фаол тарғиб этиш барча дипломатик ваколатхоналарнинг асосий вазифасидир. БМТ органлари ва институтлари, глобал, минтақавий иқтисодий, молиявий ва гумани-тар ташкилотлардаги фаолият янада кучайтирилади.

Жаҳон савдо ташкилотига аъзо бўлиш ва Евроосиё иқтисодий иттифоқи билан интеграция жараёнларини чуқурлаштириш бўйича аниқ амалий қадамлар қўйилади.

Хулоса қилиб айтганда, O‘ZLiDePдан Ўзбекистон Республикаси Президентлигига номзод Шавкат Мирзиёевнинг сайловолди дастурида жамият ва давлатнинг барча соҳаларини ислоҳ этиш ва модернизация қилишнинг кенг қўламли дастурини амалга ошириш учун зарур шарт-шароитларни таъминлашга қодир самарали ташқи сиёсат олиб бориш масалаларида етарлича эътибор берилган. Бундай ёндашув натижасида Ўзбекистонда ўзгаришларнинг нияҳтада юқори динамикаси таъминланиб, ривожланган б

www.yuz.uz

yuz.uznews

yuz_official

yuz.uz_news

24 OKTABR 2021-YIL SAYLOVI

O'ZBEKISTON PREZIDENTI SAYLOVI

САЙЛОВ – ГЕНДЕР ТЕНГЛИК СОҲАСИДА ЭРИШИЛГАН НАТИЖАЛАР КЎЗГУСИ

Малика ҚОДИРХОНОВА,
Олий Мажлис Сенатининг
Хотин-қизлар ва гендер тенглик
масалалари қўмитаси раиси

Бошланиши 1-бетда

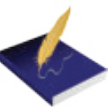
Умуман, бу йилги Президент сайловида 11 миллионга яқин хотин-қиз иштирок этиши кутилмоқда. Бу — катта куч. Агар шунча аёл сайловда мамлакатимиз учун муҳим бўлган тўғри қарор қабул қилишда иштирок этса, сайлов муваффақияти кўп жиҳатдан таъминланган ҳисобланади. Шу мақсадда аёлларнинг, шу билан бирга, биринчи марта овоз берадиган қизларнинг ҳуқуқий маданиятини ошириш, сайловларда фаол иштирок этишини, овоз беришини таъминлашга доир аниқ тадбирлар амалга оширилмоқда.

Жумладан, Республика хотин-қизлар жамоатчилиги кенгаши, Олий Мажлис Сенатининг Хотин-қизлар ва гендер тенглик масалалари қўмитаси, Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссияси ва бошқа ҳамкорлар билан биргаликда жорий йил бошидан хотин-қизларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини, электорал маданиятини оширишга қаратилган қатор тадбирлар ўтказиб келинмоқда. Бунда хотин-қизлар ҳуқуқий ва электорал маданиятини оширишнинг замонавий технологиялари кенг қўлланылти. Хусусан, аёллар, айниқса, олис ҳудудларда истиқомат қилаётган хотин-қизлар билан мулоқотнинг янги усулларидан фойдаланиш, ўтказилаётган тадбирларга мохир тренерлар жалб қилиниши тадбирлардан қутилган самарани таъминламоқда. Эндиликда ҳатто узоқ қишлоқларда яшаётган аёллар ҳам президентлик номзодларнинг таржимаи ҳоли, уларнинг дастурида илгари сурилаётган ғоялар ҳақида хабардор. Қолаверса, улар ўз сайлов ҳуқуқлари ва сайловдаги овози аҳамиятли эканини ҳам билади.

Мамлакатимизда гендер тенглик соҳасидаги миллий механизмларга етарли даражада ваколатлар берилгани бу борадаги ютуқларда муҳим ўрин тутмоқда. Хусусан, Ўзбекистон Республикаси Гендер тенгликни таъминлаш масалалари бўйича комиссияси, Олий Мажлис Сенатининг Хотин-қизлар ва гендер тенглик масалалари қўмитаси гендер тенглик соҳасидаги миллий мажбуриятлар мониторингида муҳим роль ўйнамоқда. Қолаверса, Ўзбекистонда қудратли ва фаол давлат сектори, тобора кучайиб бораётган фуқаролик жамияти ривожидан давлат органлари, нодавлат тўғрисида, умуман, жамият томонидан гендер тенглик соҳасидаги қонун-

чилик ижроси устидан кучли назоратни таъминламоқда.

Бу борада эришилган натижалар ҳозирги сайлов жараёнида ҳам акс этапти. Жумладан, Олий Мажлис Сенатининг Хотин-қизлар ва гендер тенглик масалалари қўмитаси ҳозир сайлов участкаларида хотин-қизлар учун яратилган шарт-шароитлар мониторингини олиб борапти. Бунда сайлов участкаларида жиҳозланаётган “Она ва бола” хоналари диққатимиз марказида турибди. Ёш болали аёллар сайлов участкасига келиб хотиржам овоз бериши учун шу хоналарда махсус ходимлар уларнинг фарзандларига қараб туради. Шуниси эътиборлики, айрим ривожланган демократик мамлакатларда ҳам бундай ҳолат кузатилмайди.

Мамлакатимизда гендер тенгликни таъминлаш борасидаги ишлар ҳам, аввало, шу уйғунлик, шу мувозанат мустақамлигига хизмат қилмоқда. Зеро, ўз конституцион ҳуқуқлари, жумладан, сайлаш ва сайланиш имкониятидан кенг ва тўлақонли фойдаланган аёллар нафақат оиласи, балки жамият олдидаги мажбуриятини ҳам бажарган, демакки, юртимиз равнақиға муносиб ҳисса қўшган бўлади. Бунинг учун эса, Ўзбекистонда барча зарур шарт-шароитлар яратилган.

“ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН” УЧУН МАХСУС

Хорижий мамлакатларда Ўзбекистон Президенти сайловида муддатидан олдин овоз бериш яқунланди

Бошланиши 1-бетда

Ўзбекистон Марказий сайлов комиссияси қарори билан мамлакатимизнинг хориждаги дипломатия ва бошқа ваколатхоналари ҳузурида 54 та участка сайлов комиссияси ташкил этилди. Уларнинг таркибига дипломатия ваколатхоналари раҳбарлари, элчихона, бош консулхона, “Uzbekistan Airways” авиакомпанияси ва Ташқи меҳнат миграцияси агентлиги ваколатхоналари ходимлари, шунингдек, фаол ватандошлар ва хорижий университетларда таҳсил олаётган талабалар киритилди.

14-20 октябрь кунлари Ўзбекистоннинг чет элдаги дипломатия, консуллик ва бошқа муассасаларида ташкил этилган сайлов участкалари хорижий мамлакатларда бўлиб турган фуқароларимизнинг сайлов ҳуқуқини таъминлаш учун қулай шарт-шароитлар яратди.

Бунинг натижасида юртдошларимиз дунёнинг қарийб 50 мамлакатидagi шаҳарлар, жипс яшаш жойлари ҳамда олий ўқув масканларида очилган, муддатидан олдин овоз беришга мўлжалланган 300 дан ортиқ пунктда сайлов жараёнида иштирок этди.

COVID-19 пандемияси билан боғлиқ мавжуд вазият, шунингдек, мезбон давлатлар қонунчилик талаблари ва жорий этилган карантин чекловларини ҳисобга олган ҳолда, муддатидан олдин овоз бериш жараёни эпидемиологик хавфсизлик чораларига мувофиқ ташкил этилди. Хусусан, бинолар олдиндан дезинфекция қилинди, уларнинг барчаси дезинфекцияланган воситалар ва юз ниқоблари билан таъминланди, ижтимоий масофага риоя қилинди.

Ўзбекистоннинг Озарбайжон, Буюк Британия, Исроил, Испания, Италия, Қозғоғистон, Хитой, Қирғизистон, Россия, Корея Республикаси, БАА, АҚШ, Туркия, Япония ва бошқа мамлакатлардаги элчихоналарида ташкил этилган барча сайлов участкаларида муддатидан олдин овоз бериш ўтказилди.

Ўзбекистоннинг дипломатик муассасалари бўлмаган хорижий мамлакатларда муддатидан олдин овоз беришни ташкил этишга алоҳида эътибор қаратилди. Хусусан,

Ўзбекистоннинг элчихоналари ва бош консулхоналари бўлмаган 11 та мамлакатда кўчма овоз бериш нуқталари ташкил этилиб, уларда сайлов жараёни миллий қонунчиликка тўлиқ мос равишда уюштирилди.

Ушбу жараёни юқори даражада ташкил қилиш учун ўзбек дипломатлари хорижий давлатларнинг расмий вакиллари, шаҳарлар маъмурияти, корхоналар, олий ўқув юртлари ва бошқа ташкилотларнинг раҳбарлари билан

кўллаб учрашувлар ўтказди. Бундан ташқари, сайловчиларнинг электрон рўйхатини тузиш, юртдошларимизни овоз бериш жойи ва вақти тўғрисида хабардор қилиш борасида кенг қўламли ишлар амалга оширилди.

Энг кўп кўчма овоз бериш нуқталари Қозғоғистон, Россия, Корея Республикаси, Бирлашган Араб Амириликлари, АҚШ, Туркия каби мамлакатларда ташкил этилди.

Муддатидан олдин овоз беришнинг бориши ҳақидаги маълумотлар Ўзбекистон оммавий ахборот воситаларида кенг ёритилди. Хусусан, “Дунё” ахборот агентлиги хорижий шаҳарларда овоз бериш жараёни тўғрисидаги тезкор маълумотларни мунтазам равишда эълон қилиб бордин, МТРК муддатидан олдин овоз бериш жойларидан эфирга телерепортажлар узатди. Шундай қилиб, Ўзбекистон фуқароларининг чет элда муддатидан олдин овоз бериш жараёнининг шаффофлиги ва очкилги таъминланди.

Миллий сайлов қонунчилигига кўра, овоз бериш тугагандан сўнг участка сайлов комиссияси аъзолари кўчма сайлов қўтисини очади, овозларни ҳисобламасдан махсус қопчага жойлаштиради, унга муҳр қўяди ва бу ҳақда далолатнома тузади. Мухрланган қопча далолатнома билан бирга сайлов участкасига етказилади ва сайлов кўни овозларни санаш жараёни бошлангунча қадар сақланади.

Муддатидан олдин овоз бериш натижалари сайловдан кейин бошқа сайловчиларнинг овозлари билан бирга қўшиб ҳисобга олинади.

“Дунё” АА

СЎЗ – ХАЛҚАРО КУЗАТУВЧИЛАРГА

ЎЗБЕКИСТОНДА ПРЕЗИДЕНТ САЙЛОВИГА ПУХТА ҲОЗИРЛИК КЎРИЛАЁТГАНИ ГУВОҲИ БЎЛДИК

Пойтахтимиздаги халқаро медиа холлда Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловида иштирок этаётган халқаро кузатувчилар билан учрашув бўлиб ўтди. Мухбиримиз уларнинг айримлари билан суҳбатлашиб, Ўзбекистон ҳақидаги таассуротлари ва Президент сайловини ўтказиш билан боғлиқ фикрларини ёзиб олди.

Ерик АШИМОВ,
ШХТ Бош котиби ўринбосари:

— Юртингизда бўлиб ўтаётган муҳим сиёсий тадбир — Президент сайловида қатнашиш имконига эга бўлганимдан мамнунман. Шунинг таъкидлаш лозимки, Ўзбекистонда барча соҳада жадал ислохотлар амалга оширилмоқда. Мен юртингиздаги янгиланишлар нафасини Тошкент аэропортидаёқ ҳис қилдим — ҳаммаёқ озода, файзли, одамларнинг чехрасида хурсандчилик, ёшларнинг ҳар жабҳада фаоллиги яққол кўзга ташланади.

Мамлакатингиз мустақиллигининг ўттиз йиллигини кенг нишонлаётган бир даврда ШХТга раислик жараёнини ҳам муносиб қутиб олди.

Ўзбекистонда Президент сайловига пухта ҳозирлик кўрилаётгани гувоҳи бўлдик. Юртингизда сайлов қонунчилигини такомиллаштириш бўйича ҳам муҳим чора-тадбирлар амалга оширилгани сезилиб турибди. Бу сайловнинг демократия талаблари асосида ўтишига замин яратади.

Олег КУЛЕБА,
МДХ давлатлари халқаро кузатувчилар миссияси вакили:

— Ўзбекистонга келганимизга 3 ҳафтадан ошди. Бу вақт мобайнида пойтахтингизда ва юртингизнинг турли ҳудудларида бўлиб, сайловга тайёргарлик жараёни билан бево-сита танишдик.

Шуни алоҳида таъкидлаш жоизки, сайловга тайёргарлик ва уни ўтказиш жуда масъулиятли жараён. Бу муҳим вазифани тўлақонли адо этиш учун Ўзбекистонда ҳуқуқий ва ташкилий шароитлар яратилган. Аввало, сайлов қонунчилиги замон талабидан келиб чиқиб такомиллаштирилган. Қолаверса, жойларда сайловни юқори савияда ташкил этиш мақсадида мутахассисларнинг билим ва тажрибаси доимий ошириб боришмоқда. Бу борадаги изчил ишлар туфайли ҳозирги сайлов кампанияси аввалгиларига нисбатан ижобий томонга ўзгарганини қайд этмоқчиман.

“Янги Ўзбекистон” мухбири
Баҳор ҲАЗРАТҚУЛОВА ёзиб олди.

ҲАРАКАТЛАР СТРАТЕГИЯСИ

Баҳор ХИДИРОВА,
“Янги Ўзбекистон” мухбири

Пойтахтимиздаги халқаро медиа холлда “Қонун устуворлиги, инсон ҳуқуқлари ва манфаатларини таъминлаш — мамлакат тараққиёти ва халқ фаровонлиги гарови” мавзусида мулоқот ўтказилди. Унда Олий суд, Бош прокуратура, Адлия вазирлиги масъуллари, Олий Мажлисининг инсон ҳуқуқлари бўйича вакили (Омбудсман), Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистон Республикаси Миллий маркази ва бошқа қатор ташкилотлар ходимлари, экспертлар иштирок этди.

Тадбирда малакатимизда амалга оширилаётган демократик ислохотлар қонун устуворлигини таъминлаш, суд-ҳуқуқ тизимини янада такомиллаштириш, фуқаро ва тадбиркорларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини ишончли ҳимоя қилишда муҳим омил бўлаётгани алоҳида таъкидланди. Бу борада 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси муҳим дастурлаш бўлди. Утган даврда Ҳаракатлар стратегиясини рўйбга чиқариш учун 311 та қонун қабул қилинди, шундан 80 таси мутлақо янги қонун экани эътиборлидир.

Ушбу ҳуқуқий ҳужжатларда белгиланган вазифалар ижроилик билан ҳаётга татбиқ этилиши натижасида давлат идоралари фаолияти очкилгини таъминлаш, фуқаролик жамияти институтлари фаоллигини ошириш, мажбурий меҳнатга барҳам бериш, афв институти тикланиши, фуқаролиги бўлмаган шахс-

ларга Ўзбекистон фуқаролигини бериш, Яқин Шарқдаги низоли ҳудудлардан ватандошларни қайтариш бўйича “Меҳр” акциялари каби халқимиз ҳаётига тўб ўзгариш олиб кирган муҳим чора-тадбирлар амалга оширилди.

Биргина судлар мустақиллигини таъминлаш йўналишидаги устувор масалалар юзасидан 50 дан ортиқ қонун, фармон ва қарор қабул қилинди. Суд тизимига оид норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ислохотларга мос равишда янгиланди, жумладан, 3 та кодекс янгидан қабул қилинди, қонунларига жиддий ўзгаришлар киритилди. “Судлар тўғрисида”ги, “Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши тўғрисида”ги ва “Ўзбекистон Республикасининг Конституциявий суди тўғрисида”ги қонунлар қабул қилинди. Улар асосида суд тизими тубдан такомиллаштирилди. Судьялик лавозимларига номзодларни саралаш ва тайинлашнинг янги тартиб-таомиллари жорий этилди.

Давлат органлари қарорлари ва мансабдор шахсларнинг гайриқонуний

ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан фуқароларнинг судга шикоят қилиш ҳуқуқи кафолатини амалга оширишни таъминлашга хизмат қиладиган маъмурий судлар ташкил этилиб, бу тизим макбуллаштирилди. Мисол учун, 2017-2020 йиллар ва 2021 йилнинг 9 ойи мобайнида маъмурий судлар томонидан 67 минг 989 та ариза қўрилиб, шундан 44 минг 387 таси, яъни 65 фоизи қаноатлантирилган. Жумладан, ҳокимларнинг 5 минг 337 та қарори ноқонуний,

деб топилиб, фуқаролар ва юридик шахсларнинг бузилган ҳуқуқлари тикланишига эришилди. Утган 5 йилда иқтисодий судлар томонидан тадбиркорлик субъектлари манфаатига 181 минг 605 та иш ҳал этилиб, улар фойдасига 7,4 триллион сўм ундирилган.

— Давлат хизматлари кўрсатиш бўйича мутлақо янги ва самарали тизим жорий этилди, — деди адлия вазири ўринбосари Акбар Тошқулов. — Хусусан, янги ташкил этилган Давлат хиз-

матлари марказлари орқали 150 дан ортиқ давлат хизматларини “ягона дарча” тамойили асосида тақдим этиш йўлга қўйилди. Натижада аҳолига кўрсатилаётган хизматлар сони 70 баробар ортди. Тахлилларга кўра, бир йилда ўртача 12 миллион хизмат кўрсатилмоқда. Шунингдек, экстерриториал хизмат кўрсатишда 18 турдаги ҳужжатларни талаб қилиш амалиёти бекор қилинди.

Инсон ҳуқуқ ва манфаатлари ҳимоясини таъминлашга қаратилган бундай

эзгу ишлар кўлами тобора кенгаймоқда. Бунинг натижасини ҳар бир инсон ўз ҳаёти мисолида ҳис этмоқда. Бу эса, жамиятимизда кечаётган янгиланишлар замирида инсон ҳуқуқ ва эркинликлари, юридик шахслар ҳақда яқка тартибдаги тадбиркорларнинг ҳуқуқлари ва қонун билан ишончли ҳимоясини таъминлаш устувор йўналишга айланганини яққол ифода этади.

Ушбу чора-тадбирлар натижасида Ўзбекистоннинг халқаро индекс ва рейтинглардаги ўрни ҳам яхшиланаяпти. Хусусан, жорий йил 14 октябрь куни Жаҳон одил судлов лойиҳаси ташкилоти томонидан эълон қилинган Ҳуқуқ устуворлиги индексининг 2021 йилги нашрида Ўзбекистон 14 поғона юқорилади ва энг яхши натижа кўрсатган 3 давлатдан бирига айланди.

Мулоқотда мамлакатимизда қонун устуворлигини таъминлаш, инсон ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоялаш борасида амалга оширилаётган ишлар, эришилаётган натижалар таҳлил қилинди. Бу йўналишдаги ишларни янада такомиллаштириш, ечимини қутаётган долзарб вазифаларни ҳаётга татбиқ этиш юзасидан фикр-мулоҳаза алмашилди.

21 ОКТАБРЬ —

ЎЗБЕК ТИЛИ БАЙРАМИ КУНИ

ДАВЛАТ ТИЛИ УСТУВОРЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ МУСТАХКАМ ҚОНУНИЙ АСОСЛАРИ ЯРАТИЛДИ

Бошланиш 1-бетда

— Абдуғаффор ака, суҳбатимизни тилнинг инсон ҳаётидаги ўрнидан бошласак...

— Инсон она тили орқали дунёни ўлаштиради, тарихини ўрганади, ўзligини танийди, маърифатли бўлади. Шу тилда умр бўйи мулоқот қилади, фаолият юритади. Бу — миллат шаъни, ўзлиги, бебаҳо қадр-қиммати. Она тили давлат тили мақомида бўлмаган халқлар яхши ишлаш, фаровон ҳаёт кечириш учун бошқа тилларни ўрганишга мажбур бўлади.

Ўзбек халқи ўз тарихи мобайнида она тилида иш юрита олмаган, нутқ сўзлай олмаган даврларни ҳам бошидан ўтказди. Ўзи яшайдиган маҳаллани, тутилган жойни ўз тилида номлай олмаган пайтлар ҳам бўлди, бунга яқин тарих гувоҳ.

1989 йил 21 октябрда она тилимизга давлат тили мақоми берилгач, яъни "Давлат тили ҳақида"ги тарихий қонун қабул қилиниши билан Фикр эркин баён қилиш ҳуқуқи ва катта имконият — она тилида гапириш, иш юритиш, ижод қилиш имкониятини қўлга киритдик. Шундан сўнг мамлакатда қўллаб амалий ишлар бошланди. "Давлат тили ҳақида"ги қонун ижросини таъминлаш, айрим ўзлашма атамалар ўрнига янгиларни тақлиф қилиш, кўчалар, географик объектлар номини ўзбек тилига ўтказиш ишларига киришилди.

— Орадан ўттиз йилдан ортиқ вақт ўтди: қўлга киритган натижаларимиз қувонарими?

— Афсуски, бу давр оралиғида ўзбек тили ўзининг давлат тили сифатидаги мақомига тили эгаллади, дея олмаймиз. Яъни иш юритишни давлат тилига тўлақонли ўтказиш вазифаси урдаланмади. Бунинг натижасида кейинги йилларда ўзбек тили таълими, ўзбек тилида иш юритиш, номлаш ишлари, атамалардан фойдаланиш масалаларида қўллаб муаммолар пайдо бўла бошлади. Маълум бўлдики, биргина "Давлат тили ҳақида"ги қонун билан мавжуд муаммоларни ҳал қилиб бўлмас экан.

Ана шу муаммоларнинг ечими ўлароқ Ўзбекистон Президенти томонидан 2019 йил 21 октябрь кuni — ўзбек тилига давлат тили мақоми берилганлигига 30 йил тўлиши муносабати билан "Ўзбек тилининг давлат тили сифатидаги нуфузи ва мавқеини тубдан ошириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги тарихий фармон имзоланди. Мазкур ҳужжат мамлакатда давлат тилини ривожлантириш ишларининг янада жонланишига асос бўлди.

Фармонда белгиланган вазифалар доирасида яна бир муҳим қадам — Вазирлар Маҳкамасида Маънавият ва давлат тилини ривожлантириш масалалари департаментининг ташкил этилгани бўлди. Департамент мамлакатда давлат тилини ривожлантириш ишларини ташкил этиш ва мувофиқлаштириш масалалари билан шўғулланиб келмоқда. Ўтган қисқа вақтда тузилманинг ташаббуси ва бевосита иштирокида ўзбек тилини она тили ва давлат тили сифатида ривожлантириш, мамлакатимиз ҳамда халқаро миқёсда унинг нуфузини юксалтириш борасида бир қатор тизимли ишлар амалга оширилди.

— Масалан, қандай ишлар?

— Қонун ҳужжатларини такомиллаштириш йўналишида 1989 йилдан 2019 йилгача бор-йўғи битта қонун асосида фаолият юритиб келган бўлсак, ўтган икки йил мобайнида давлат тилини ривожлантиришга қаратилган жами 19 та меъёрий-ҳуқуқий ҳужжат, жумладан, 1 та қонун, Ўзбекистон Президентининг 2 та фармони ва 3 та қарори, шунингдек, Вазирлар Маҳкамасининг 13 та қарори қабул қилинди. Мазкур меъёрий ҳужжатлар асосида мамлакатда давлат тилида иш юритишни тартибга солиш имконияти пайдо бўлди, ҳар бир тизимда ўзбек тилининг нуфузини ва маънавий-маърифий ишлар самарадорлигини ошириш бўйича раҳбар маслаҳатчиси, бир сўз билан айтганда, назоратчи, давлат тилида иш юритиш ишларига масъул белгиланди.

Маслаҳатчиларнинг сайёҳаракати билан бүгун вазирлик ва идораларда ҳужжатлар давлат тилида юритилмоқда. Шунингдек, ҳар бир ташкилотда давлат тилини билмайдиган бошқа миллат вакилларига ўзбек тилини ўрганиш учун қулай шароитлар яратиб берилмоқда.

Тил сийосатини қўллаб-қувватлаш, истиқболдаги вазифаларни белгилаш оқимасида "Мамлакатимизда ўзбек тилини янада ривожлантириш ва тил сийосатини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Президент фармони, 2020-2030 йилларда ўзбек тилини ривожлантириш ва тил сийосатини такомиллаштириш концепцияси, шунингдек, уни амалга ошириш дастурлари тасдиқланди ва босқичма-босқич амалиётга жорий этиб келинмоқда.

Мазкур концепция ва уни амалга ошириш дастури кейинги ўйилликда мамлакатда тил сийосати қандай бўлиши, ўзбек тилини илмий ривожлантириш, соҳавий терминологияни такомиллаштириш, ҳали амалиётда бўлмаган ўқув лугатларини яратиш ва узлуксиз таълим тизимида давлат тили таълими самарадорлигига ҳисса қўлишни кўзда tutadi.

Ўзбек тили ва адабиёти бўйича фундаментал ва амалий тадқиқотлар самарадорлигини янада ошириш чора-тадбирлари ишлаб чиқилди. Шу асосда кейинги йилдан бошлаб ўзбек тилини ривожлантиришга замонавий ёндашуви кучайтиради. Бугун одамлар барча соҳада тезкорлик

ва қулайлиқни афзал билмоқда. Китоб шаклидаги лугатларнинг ҳам ўзига хос алоҳида ўрни бор, аммо давр барча соҳада электронлаштишни талаб қилмоқда, шунинг учун 2022 йилдан бошлаб ўзбек тилининг миллий корпусини ва интернетдаги электрон платформасини яратиш ишларига алоҳида эътибор берилди.

Ўзбекистон Республикасининг "Ўзбек тили байрами кунини белгилаш тўғрисида"ги қонунининг қабул қилиниши ҳам катта ижтимоий аҳамиятга эга бўлди. Энди бу кунда нафақат таълим муассасалари, балки оилаларда, маҳаллалар, ташкилотларда ўзбек тили байрами оммавий нишонланади. Халқ орасида она тилимизнинг обрўси юксалиб боради, миллий қадриятга айланади.

— Дарвоқе, Вазирлар Маҳкамасининг "Раҳбар кадрлар ва масъул лавозимларга тайин-

ланадиган шахсларнинг давлат тилини билиш даражасини аниқлаш ва уларга давлат тилини билиш бўйича даража сертификатини бериш тартиби тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида"ги 52-сон қарори моҳияти ҳақида алоҳида тўхталиб ўтсангиз...

— Маълумки, давлат тилига эътибор ҳар бир тизимда унинг раҳбаридан бошланади. Агар ташкилот раҳбари она тилини қадрласа, давлат тилига ҳурмат билан муносабатда бўла олса, тизимда давлат тилида иш юритиш ўз-ўзидан ривожланиб бораверади. Раҳбар давлат тилини талаб даражасида билмаса, жамоада ҳам тилга муносабат шунга яраша бўлади.

Шу маънода, Вазирлар Маҳкамасининг мазкур қарори асосида янги тайинланадиган ҳар бир раҳбар кадр давлат тилини билиш бўйича даража сертификатига эга бўлиши шарт эканлиги белгилаб қўйилди. Бу — келгусида жамятиятимизнинг барча соҳаларида ўзбек тилининг мавқеини оширади, давлат тилини ўрганишга қизиқиш ва эҳтиёжни пайдо қилади.

Ҳар бир халқ ҳаётида ёзув катта аҳамиятга эга бўлган боис, тилимизни ифодалаб берувчи лотин ёзувиغا асосланган ўзбек алифбосига босқичма-босқич тўлиқ ўтишни таъминлаш чора-тадбирлари бўйича ҳам қарор қабул қилинганидан хабардорсиз.

— Бунга қандай эҳтиёж бор эди?

— Маълумки, лотин алифбоси ўзбек тилига хос бўлган қўллаб товушларни тўғридан-тўғри ифодалай олади. Бу алифбодан бугунги кунда ривожланган мамлакатларнинг 30 фоизи фойдаланади. Шу маънода, лотин алифбоси жаҳоний тараққиёт, техника ва интернет тилини ифодалаб тургани билан ҳам аҳамиятли.

Лотин ёзувиға асосланган ўзбек алифбосига айрим ўзгаришлар киритилиши ҳам ижтимоий заруратдан келиб чиқди. Ўзингиз биласиз, бугунги давр шиддат билан ишлаш, тезкор фаолият юритишни талаб қилади. Тилни компьютер технологиялари билан интеграция қилиш жараёни айрим

ҳарфларнинг ёзилишида ноқулайликлар, ортиқча вақт сарфланишига олиб келаётганини кўрсатмоқда. Албатта, алифбо ва имло масалаларини ислоҳ қилишда шошмасоҳарликка йўл қўйиб бўлмайди, шу сабабли у олимлар ва жамоатчилик томонидан кенг муҳокама қилинмоқда, тақлифлар ўрганилмоқда.

— Давлат тилининг обрўсини ошириш учун ном бериш масалаларига ҳам алоҳида эътибор бериш лозим, шундай эмасми?

— Гапингиз тўғри. Бугун юртимизда маиший хизмат кўрсатиш объектларига қўйилган номларни қоникарли, деб бўлмайди. Шу маънода, ҳукуматимиз томонидан имзоланган "Савдо, ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатиш объектларига ном беришни такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарор бу борадаги ишларни тизимли ташкил қилишга шароит яратиб берди.

Шунингдек, ўзбек тилининг нуфузини ошириш учун тилимизда фаол қўлланувчи атамаларни ҳам қайта қўриб чиқиш, имкон қадар ўзлашма атамаларни ўзбекча муқобиллари билан алмаштириш ва муомалага киритиш масалаларини тизимли ташкил этиш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси ҳузурида Атамалар комиссияси фаолияти йўлга қўйилганини алоҳида таъкидлаш лозим. Тилимиз софлигини таъминлаш, миллий ўзига хослиқни асраб-авайлаш учун бу ниҳоятда зарур.

Шаҳару қишлоқларимиз, аҳоли гавҳум манзиллар ҳамда йўллар бўйида ўрнатилган тарғибот курилмаларидаги ёзувларни тартибга солиш ҳам асосий масалалардан ҳисобланади.

Ўтган давр мобайнидаги ўрганишлар натижасида мавжуд ташқи ёзувларнинг 32 359 таси ўзгаририлиши лозим экани аниқланди. Уларнинг 22 742 таси (70.3 фоизи) хорижий тилда ёзилган, 9 617 таси (29.7 фоизи) имловий хато билан ёзилган ташқи ёзувлардир.

Олиб берилган тушунтириш ва тарғибот ишлари натижасида 20 063 та ёки 62 фоиз ташқи ёзувларни ўзгарилишига эришилди. Уларнинг 13 953 таси (69.5 фоизи) хорижий тилда ва 6 110 таси

лигига қабул қилишда давлат тилини билиш даражасини аниқлаш тартиби тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида"ги қарорни алоҳида таъкидлаб ўтмоқчиман. Бу мамлакатимизда ўзбек тилини тарғиб қилиш, аҳоли орасида расмий тилнинг мақомини ошириш, давлат тилида иш юритиш ишларини такомиллаштиришга хизмат қиладиган ҳужжатдир.

Бошқа миллат вакиллари учун ўқиш ва ишга киришда муайян қулайликлар яратилади. Ташкил этилган малака ошириш марказларида ўқиб, тегишли даража сертификатини қўлга киритгач, ҳар бир ташкилотда ўзбек тилидан ўз билим даражасини амалда исботлаш учун ҳар сафар синовдан ёки суҳбатдан ўтишга зарурат бўлмайди.

Тил ўқитиш бўйича хориж тахрибасига таянган ҳолда ўзбек тилини она тили ва давлат тили сифатида ўқитишнинг замонавий методикасини яратиш мақсадида Вазирлар Маҳкамасининг "Умумтаълим фанларини билиш даражасини баҳолашнинг миллий тест тизимини жорий этиш тўғрисида"ги қарори эълон қилинди. Мазкур ҳужжат ўзбек тилининг давлат тили сифатида ўқитилишини замон талабларига мослаштириш имконини беради.

Бунинг афзаллиги шундаки, келгусида умумтаълим мактабини битирган ўқувчи ўзбек тили бўйича эгаллаган қўникма ва малакаси бўйича тестдан ўтгач, тегишли сертификат билан олий таълим муассасасига мазкур фан бўйича имтиҳонсиз қабул қилинишни кўзда тутилган.

Департамент томонидан "Давлат тили ҳақида"ги қонун лойиҳасининг янги таҳрири ҳамда ушбу қонун қабул қилиниши муносабати билан айрим қонунчилик ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш ҳақидаги қонун лойиҳалари тайёрланди. Ҳозир ўзбек тилини янада ривожлантириш ва тил сийосатини такомиллаштиришга қаратилган ўнга яқин норматив-ҳуқуқий ҳужжат лойиҳаси ишлаб чиқилмоқда. Департамент томонидан давлат тили тўғрисидаги қонунчилик ҳужжатлари ижроси узлуксиз мониторинг қилиб борилади.

Департамент ташаббуси билан олимларимиз ҳамкорлигида соҳавий терминологияни ривожлантириш бўйича "Халқаро атама элементларининг изоҳли-иллюстратив лугати", "Ижтимоий-сиёсий атамаларнинг изоҳли лугати", "Юридик терминларнинг русча-ўзбекча лугати", "Ўзбек тили меъёрлари — Пунктуация" илмий-оммабоп ўқув қўлланмаси, "Банк-молия терминларининг изоҳли лугати", "Ўзбек ҳарбий терминологияси" ўқув қўлланмаси каби китоблар ҳам чоп этилди.

Шунингдек, ўзбек тилини компьютер технологиялари билан интеграция қилиш борасида "Ўзбек тилининг миллий корпусини яратиш", "Ўзбек тили ўқув лугатларининг электрон платформасини яратиш" каби илмий-амалий лойиҳалар бажарилмоқда.

Ўзбек тилида ижод қилиш, ўз иқтидорини она тили имкониятларидан фойдаланиб намойиш қилиш, тилимиз жобасини кўрсатиш бўйича танловлар эълон қилиб борилмоқда. Хусусан, юртимиздаги олий таълим муассасаларида тахсил олаётган ва фаолият юритаётган ёшлар ўртасида илк бор "Илҳом" мукофоти танлови ўтказилди. Ушбу танловнинг республика босқичи учун 82 та олий таълим муассасасидан 182 та ижодий иш қабул қилинди. Шундан 3 та асосий ва 6 та рағбатлантирувчи мукофот учун ғолиблар сараланди. Бундай танловлар орқали ёш авлодда она тилига ҳурмат, бадийи адабиётга ҳавас, иқтидорни ошириб боришга рағбат шаклланади.

Департамент ташаббуси билан ташкил қилинётган нуфузли танловлардан яна бири мамлакатимизда амалга оширилаётган кенг қўламли ислохотлар жараёнида давлат тилининг ҳаётий миздаги ўрни ва нуфузини ошириш, ўзбек тилининг сиёсий-ҳуқуқий, ижтимоий-иқтисодий, маънавий-маърифий жабҳаларда тўлақонли жорий этилиши ҳамда фаол қўлланишини рағбатлантиришга қаратилган **"Қадриин баянд бўлсин, она тилим!"** республика танловидир. Унда департамент ташкил этилгандан буён республика миқёсда тизимли амалга оширилган ишлар сарҳисоб қилинади. Энг яхши тизим, ҳудуд ва илмий тадқиқотлар саралаб олинади. Шу маънода, "Давлат тилида иш юритиш йўлга қўйилган энг яхши тизим", "Давлат тилида иш юритиш йўлга қўйилган энг яхши ҳудуд" ва "Ўзбек тилини ривожлантиришга доир энг яхши илмий-амалий лойиҳа", шунингдек, халқ таълими тизими ҳодимлари учун "Энг яхши ўзбек тили ва адабиёти ўқитувчиси" каби номинациялар бўйича танловлар ўтказилмоқда.

— Тил сийосати нафақат ички, балки мамлакат ташқарисида, яъни халқаро миқёсда ҳам чора-тадбирларни амалга оширишни талаб этади. Бу борадаги вазиятга ҳам ойдинлик киритиб ўтсангиз...

— Халқаро ҳамкорлик йўналишида Афғонистоннинг Ҳирот шаҳрида буюк шоир ва мутафаккир, давлат арбоби Алишер Навоий мақбарасида қўрилиш ва таъмирлаш ишлари бўйича ишчи лойиҳа тайёрланиб, афғонистонлик мутахассислар билан келишувга эришилди. Яқин вақтда қўрилиш ишларини бошлаш бўйича зарур чоралар қўрилмоқда.

Буюк шоир ва мутафаккир, атоқли давлат ва жамоат арбоби Алишер Навоийни юртимиз ва хорижий мамлакатларда кенг тарғиб қилиш мақсадида Алишер Навоий номидаги халқаро жамоат фонди ташкил этилди.

Етачки хорижий ижтимоий тармоқлар рўйхати шакллантирилди ҳамда уларнинг фойдаланувчилари ҳақидаги маълумотлар тайёрланди. Жумладан, компьютер тиллари тарихиға ўзбек тилини қўлиш мақсада мувофиқ деб ҳисобланган ижтимоий тармоқлар маъмуриятлари билан музокаралар олиб борилади. Натигада фойдаланувчилари сони 500 миллион нафарни ташкил этувчи "Likee" ижтимоий тармогининг интерфейсиға ўзбек тили киритилди.

Хорижда истиқомат қилаётган ватандошларнинг маданий ва тил ўзлигини, уларнинг миллий аънава ва қадриятлар билан ўзвийлигини сақлаб қолш мақсадида yurtdoshlar.uz сайти ишга туширилди.

Шу ўринда алоҳида таъкидлаш лозимки, мамлакатимиз Президентини халқаро минбарларда ўзбек тилида чиқиш қилиб, давлат тили нуфузини оширишда шахсий намуна қўрсатган бўлса, бугун вазирлик, қорхона ва ташкилотлар раҳбарлари ҳам ўз тизимларида она тилимизга катта эътибор қаратиб, иш юритиш, тарғибот ва ташвиқот қилиш, илмий ривожлантириш ишларига ўзларининг муносиб ҳиссаларини қўшиб келмоқда.

Бир сўз билан айтганда, маърифатпарвар бобомиз Абдулла Авлонийнинг "Ҳар бир миллатнинг дунёда борлиғини қўрсатадиган ойнаи ҳаёти унинг тили ва адабиётидур. Миллий тили йўқотмак миллатнинг руҳини йўқотмақдур" деган пурҳикмат сўзлари замирида айни ҳақиқат ётганини бугун ҳар қачонгидан ҳам яхши англаб турибмиз.

"Янги Ўзбекистон" мухбири Нодир Маҳмудов суҳбатлашди.

БМТнинг Таълим, фан ва маданият масалалари бўйича ташкилоти (ЮНЕСКО) томонидан дунё тилларини сақлаб қолиш, маданий, интеллектуал мерос йўқ бўлиб кетиши хавфининг олдини олиш мақсадида 1999 йилдан бошлаб 21 февраль Халқаро она тили куни сифатида нишонлаб келинади. Мазкур сана дунёда тилларга бўлган эътибор ва ҳурматнинг рамзий ифодасидир.

ИНСОН НУТҚ БИЛАН МУКАРРАМ

Эъзозхон КАРИМОВА,
Ўзбекистон Республикаси
Президент таълим муассасалари
агентлиги директорининг
маслаҳатчиси

Ўзбекистонда ҳам давлат тилига бўлган эътибор ҳар қачонгидан юксалганини таъкидлаб ўтиш жоиз. Айниқса, она тилимизни улуғлаш, унинг бой хазинаси, нафосатини ёш авлодга етказиш мақсадида ташкил этилган ижод мактабларида сабоқ олаётган ёшларнинг ўзбек тили ва адабиёти, бадий ижод сирларини чуқур ўрганаётгани кувонарли.

Миллий тилнинг ижтимоий аҳамияти билан бир қаторда, мустақил давлатчилигимиз тимсоли сифатидаги буюк қадрият экани бор гап. Тилимизнинг софлигини, бой меросини асраб-авайлаш, ундан фойдаланиш қўламини янада кенгайтириш ҳар бир миллатдошимизнинг муқаддас бурчи бўлмоғи керак. Таржима-машунос олим, филология фанлари доктори, профессор Ғайбулла ас-Салом айтганидек “Қаерда ва ким бўлмасин, она тилини камситишларига асло йўл қўйманг. Тил мавсумий либос эмаски, об-хавонинг ўзгаришига қараб алмаштирилса. Агар ўз халқингиз орасида гун-галак-соқов ва ёт бўлиб қолишни истамасангиз, она тилини пухта ўрганинг, бошингизга қўтаринг. Киши бошқа тилда билимли бўла олади, аммо фақат она тилидагина бекаму кўст бўлиши мумкин”. Бинобарин, тилнинг эгаси халқ, аммо ҳар бир халқ вакили тилнинг муқаддаслигини ҳис этиши, унга лоқайд бўлмаслиги лозим.

Шу ўринда аҳолининг нутқ маданиятини ошириш, ёзма нутқдаги камчиликларни бартараф этиш, сўздан сўзининг фарқи мавжудлигини англатиш масалалари ҳали-ҳануз оғриқли бўлиб қолаётганини айтмай бўлмайди. Тилимизда шундай кам истеъмолли сўзлар борки, улар ифодаляйдиган маънони, ҳатто унинг мавжудлигини ҳам кўпчилик билмайди. Ваҳоланки ўзбек тили жуда бой.

Ҳазрат Навоий инсонийлик ва ҳайвонийлик ўртасидаги фарқни, чегарани сўз, яъни тил билан алоқадорликда талқин қилади, инсонни нутқ мукаррам қилганини таъкидлайди. Жалолиддин Румий ҳазратларни ҳам сўз орқали оламнинг сир-синоати ечиллишини, тафаккур ҳамда тасаввурнинг қудрати сўз ёрдамида намоён бўлишини қуйидаги ҳикматлар мазмунига сингдирган:

Сен сари келганда сўз — баҳри латиф,
Англагай сенким, ўшал денгиз шариф.

Ижтимоий ҳаётга ёнқин одамлар онгига тилимизнинг қудратини, мавжуд имкониятларини сингдиришда бадий ижод аҳлининг, китоб мутолаасининг аҳамияти жуда бекиёс. Бадий асардаги миллийлик кўп ҳолларда ёзувчи мансуб бўлган ҳудуднинг ўзига хосликларини, элатини, халқнинг руҳий ҳолатини, турмуш тарзини англатадиган тушунчадир. Ҳеч қандай бадий асарда байналмилал миллийлик бўлиши мумкин эмас, негаки муштарак жиҳатлар миллий ўзига хослиқни кўрсатмайди, аксинча, уни йўққа чикаради. Шўро даврида яратилган асарият

ТИЛ — МИЛЛАТ КЎЗГҮСИ

Она тилим, сен борсан, шаксиз
Булбул куйин шеърга соламан.
Сен йўқолган кунинг, шубҳасиз,
Мен ҳам тўти бўлиб қоламан.

Абдулла ОРИПОВ

МАНГУ ҲАЙРАТИМ

Одам дунёни, ватанни, инсон сифатида ўзини танишида она тилидан ўзга улут муаллими йўқ. Жамики эзгу фазилатлар инсон қалбига, аввало, она алласи, она тилининг бетакрор жозибаси билан сингади. Алладаги сўзлар, оҳанг унга дунёдан, миллатидан, ота-боболаридан, ватанидан илк муждаларни етказиши.

Мадина НОРЧАЕВА,
Зулфия номидаги давлат
мукофоти лауреати,
Камолиддин Беҳзод номидаги
миллий рассомлик ва дизайн
институтини талабаси

Сўзнинг маъносини англагандан сўнг эса, “Зумрад ва Қиммат”дан тортиб “Уч оғайни Ботирлар”гача бўлган эртаклар, “Ҳотами той”дан тортиб “Широқ”гача бўлган ривоятлар ва “Алломиш”дан тортиб “Гўрўғли”гача бўлган дostonлар унинг қалбига эзгулик, яхшилик, меҳр-муҳаббат, ватанпарварлик, мардлик, ҳалоллик, ростгўйлик туйғуларини сингдиради. Она тилининг бу қудрати унинг эртага ким бўлиб етишишини белгилаб беради. Тил қанчалик гўзал, жозибдор, бой бўлса, шу тил тароватидан баҳра олиб камол топган инсоннинг қалби ҳам шундай бўлади. Шунинг учун ҳам ҳар бир миллат ўз фарзандларининг тил тарбиясига катта эътибор қаратади.

Тилга эҳтиром ёшлқдан бошланади. Тилимизнинг хазинасини бир жойга жамлаган Ҳазрат Алишер Навоий “Муҳокамат ул-лугатин” асарида ёшлқда ўзининг туркий тилга қандай ошуфта бўлиб қолганини бундай ифодалаган: “Шуур ёшига қадам қўйилганда Ҳақ субҳона ва таоло таъбимга гаройиботлар сари майли зотий, диққат ва заҳматкашликка жасоратни туғма қилгани учун мушоҳада ва мулоҳаза мени туркий тилга йўлади: шундай зеб-зийнатли бир олам кўз олдимда намоён бўлдики, ўн саккиз минг оламдан ортқ ва таъбимга шундай фазлу юксаклик осмон табақаси очилдики, тўққиз фалақдан ортқ ҳамда бир хазина учрадики, дурлари юлдуз гавҳарларидан ҳам ёруғроқ бир гулшан йўлиди”.

ОНА ТИЛИМИЗ СОФЛИГИГА ЎЗИМИЗ МАСЪУЛМИЗ

Акбар РУСТАМОВ,
Бухоро вилояти ҳокимининг маслаҳатчиси

Ўзбек тилини ривожлантириш, идора ва ташкилотларда давлат тилида иш юритилишини таъминлаш борасида Бухоро вилоятида ҳам қатор ишлар амалга оширилмоқда. Хусусан, вилоятдаги барча маҳаллий ҳокимликлар, давлат бошқаруви органлари қуйи тузилмаларида иш ҳужжатлари тўлиқ давлат тилида юритила болади. Ташки ёзувларни тартибга келтириш учун тегишли масъул ташкилотлар вакилларида иборат ишчи гуруҳ шакллантирилиб, тарғибот тадбирлари олиб борилмоқда. Хатлов натижасида аниқланган, хорижий тилда ва хато ёзилган 786 та пешлавҳа ва реклама ёзувининг 622 таси тартибга келтирилди.

Давлат тили қоидаларининг битта бўлса ҳам бузилиши нафакат она тилимиз, балки амалдаги қонунчиликка нисбатан ҳам ҳурматсизликдир. Ана шундай қоидабузарлик нафақат кўча ёзувлари, балки барча учун ўрнатилган қоидаларнинг тартибга келтирилиши, тарғиботи ва қўйиш бўлиши керак. Ҳақ бўлиши йўқ, “Омад шоу” каби қўрсатувлар очикчасига шевада, ҳар хил жаргон сўзлар қўришмаси билан тақдим этилмоқда. Ачинарлиси, мавжуд камчиликларнинг қайд этилиши эмас (камчилик ҳар қачон, ҳар жойда бўлади),

тилимизни асраб-авайлаш, ривожлантириш борасидаги бугунги саъй-ҳаракатларнинг қадрини, нақадар зарурлигини ҳис қиламан. Бу эзгу ишларга нима биландир ҳисса қўшим келади. Ўз тилида гапиролмайдиган миллатдошларимга, кўчаларни ажнабий тилдаги рекламалари билан тўлдирётган ишбилармон юртдошларимга: “Кўзингизни очинг, бу тил сизнинг ҳам она тилингиз, тарихингиз, шу юрт фарзанди эканлигининг асосий ҳужжати”, дегим келади.

2020 йил 10 апрель куни Ўзбекистон Президенти “Ўзбек тили байрами кунини белгилаш тўғрисида”ги қонунни имзолади. Унга мувофиқ, 21 октябрь санаси юртимизда Ўзбек тили байрами куни деб белгиланди. Аммо бу байрам ортда нақадар эзгу ниятлар, не-не орзулар борлигини англаяпмизми, ҳис қиляпмизми? Шу ҳақда ўйлар эканман, мен таҳсил олаётган санъатшунослик соҳасининг тили узоқ йиллар фақат рус тили бўлиб келганини ички оғриқ билан эътироф этмай туролмайман. Чунки рассомлик, ҳайкалтарошлик, ҳатто миллий ҳунармандлик соҳасида шўро даврида, ундан кейин ҳам ёзилган тақризлар, илмий мақолалар, диссертациялар ва китобларнинг ўзбек тилида жуда камлиги ва аксарияти рус тилида эканига гувоҳ бўляпмиз. Шунинг учун ҳам биз, ёш санъатшунослар ўзбек миллий санъатшунослигига баҳоли қудрат ўз ҳиссамизни қўйишга аҳд қилганмиз.

Вазирлар Маҳкамасининг Маънавият ва давлат тилини ривожлантириш масалалари департаменти томонидан “Қадринг баланд бўлсин, она тилим” шиори остида танлов ўтказилиши аънамага айлангани эса, она тилимизни асраб-авайлаш, уни бойитиш, нуфузини ошириш йўлидаги катта қадам бўлди. Ушунинг билан танлов иштирокчилари ва ғолиби сифатида танловга тақдим этилган ижодий ишлар билан танишиб, ҳалқимизда, айниқса, ёшларимизда ўзбек тилига нисбатан муҳаббат ва миллий гуруҳ ҳисси юксалиб бораётганига гувоҳ бўлдим. Бундай танловлар ёш авлод қалбига она тилимизга, давлат тилимизга ҳурмат-эҳтиромни, тилимизни асраб-авайлаш, пухта ўрганиш, гуруҳ-иштихор туйғуларини тарбиялашга хизмат қилишига ишонаман.

жамиятда кенг имкониятлар эшигини очади. Аммо шу полиглотлик ўз тилимизни поймол этиш ҳисобига бўлмаслиги керак. Баъзида оддий ўзбекнинг нутқида кўплаб рус, инглиз сўзлари қўришмасини эшитиб қоламиз. Улар ўзбек тилида фикрини ифодаловчи сўзлар йўқлигини рўқча қилади. Аслида бу бир баҳона, холос. Тўғри, фан-техника атамаларига оид ўзлашган сўзларни қабул қилиш мумкин. Аммо кундалик маиший ҳаётда қўлланадиган исталган ажнабий сўзнинг муқобили тилимизда топилмади. Бунинг учун кўпроқ китоб, айниқса, мумтоз асарларимиз, халқ дostonларини ўқиш керак.

Биз ҳавас билан сўзлайдиган айрим ажнабий тиллар ҳам баъзи кундалик ишлатиладиган сўзларни биздан ўзлаштирган. Масалан, рус тилида пулни ифодаловчи “деньги” сўзи туркий тилдаги “танга” сўзининг ўзлашмасидир. Биз француз, инглиз тилларидан олинган деб қўлланадиган “диван”, “киоск” сўзлари ҳам доимий истеъмолимизда бўлган “девон”, “қўшқ” сўзларининг ўзгарган шакли ҳисобланади. Дарвоқе, рус халқ афсоналари қаҳрамонларидан бирининг исми бўлиши Руслан этнонимини ҳам “арслон” сўзига бориб тақалади. Қизик жиҳати шундаки, уларда филни ифодаловчи “слои” сўзи ҳам шу ўзақдан шаклланган. Бу шахсий тахминимиз эмас, балки рус турколог олими, академик Радловнинг асослангирилган илмий хулосалари.

Демак, ана шу далилларнинг ўзиёқ тилимизнинг ҳақон тиллари лексикологиясига қўшган ҳиссаси нечоғлиқ катта эканини тасдиқлайди. Негадир баъзида миллий сўзларимизни ҳақон миқёсига олиб чиқишга иймангандек бўламиз. Масалан, юртимизда автомобиль заводи иш бошлаганига чорак асрча бўлиб қолди. Аммо “Равон” брендини (агар шу ҳам ўзимизнинг силлиқ, тез маъноларини ифодаловчи сўзимиз бўлса) ҳисобга олмаса, соф ўзбекча ном остида бирор машина чиқардики? Ёки тилимизда гўзал, жозибали сўзлар йўқми?

Тилга эътибор — элга эътибор. Шундай экан, боболардан мерос она тилимизни асраб-авайлаш, софлиги учун курашиш ҳар бир юртдошимиз учун виждон амри бўлмоғи лозим. Ана шундагина, она тилимиз заволят топмай, асрлардан-асрларга, авлодлардан-авлодларга етиб боради.

www.yuz.uz

yuz.uznews

yuz_official

ЯНГИ

ЎЗБЕКИСТОН

yuz.uz_news

Абдурауф ҚОРЖОВОВ,
“Янги Ўзбекистон” мухбири

Мўйнок тумани ҳудудида жойлашган Судочье кўли ўзининг ноёб табиати ва жониворлари билан машҳур. Маълумотларга қараганда, қорақалпоқ тилида “Сууы душшы” (Суви чучук) деб аталувчи бу кўлнинг суви 1970-йилларгача чучук бўлиб, балиқчилик ривожланган. Судочье Амударё дельтасида жойлашган. Орол денгизи қуримағунича унга бир қисми туташган ва асосан, балиқларнинг уриши жойи бўлган. 1980-йилларда кўлда бир йилда 2 000 тоннагача балиқ овланган. Айни пайтга келиб бу кўл Орол денгизининг сувли қирғоқларидан қарийб 90 километр йироқда қолиб кетган.

Вазирлар Маҳкамасининг шу йил 8 февралдаги қарори билан алоҳида экологик қимматга эга бўлган табиий объектлар ва мажмуаларни, ҳайвон ва қушларнинг ноёб турларини сақлаб қолиш ҳамда уларни қайта тиклаш мақсадида, умумий майдони 280 507 гектар бўлган “Судочье-Ақпекти” давлат буюртма қўриқхонаси ташкил этилиб, ён-атрофдаги кўллар тизими ҳам унинг таркибига киритилди.

— Судочье кўллар тизими жуғрофий жиҳатдан Сибирь ва Тундрадан жанубга ва жануби-шарққа, иссиқ мамлакатларга ҳамда орқага учадиган трансконтинентал мигрант қушларнинг Ғарбий Осиё миграцион йўлида жойлашган, — дейди Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси бош бошқарма бошлиғи Абдурашид Содиқов. — Тизим дейилишининг боиси, унинг таркибига кичик ва катта Судочье, Қаратерен, Бегдулла айдин, Омар салим, Қаражар, Ақушла ва бошқа кўллар ҳам кирди. Улар қушларга уя қўйиш, учиб ўтиш йўлидаги дам олиш, учиб олдида озиқланиш жойи бўлиб хизмат қилади.

Судочьеда Ўзбекистон Республикасининг Қизил китобига кирган 40 турдаги қушлардан 30 тури, Табиати муҳофаза қилиш халқаро иттифоқининг “Йўқ бўлиб

келиш хавфи остидаги турларнинг Қизил рўйхати”га киритилган қушларнинг 24 туридан 18 таси яшайди.

Орнитологларнинг тадқиқотларига кўра, миграция, яъни қушларнинг учиб ўтиш мавсумида кўлда 230 турга яқин қуш йиғилади. Улардан 40 мингга яқини ёзда шу ерда яшайди.

Фламинголар авваллари Қорақалпоғистоннинг бир неча жойида, жумладан, Возрождение оролида, Қаратерен кўлининг ғарбида, Шега, Сарикамиш, Жалтирбас кўлларида, Амударёнинг ўнг қирғоғи ва бошқа жойларда учраганлиги ҳақида маълумотлар бор. Лекин Судочье кўлидаги каби йирик гуруҳларнинг пайдо бўлиши аввал кузатилмаган.

Қорақалпоғистонлик орнитологлар илк бора 2014 йилнинг май ойида бу ерда 7 000 га яқин пушти фламингои ва уларнинг уч мингта уясини санашган. Маҳал-

лий балиқчиларнинг айтишича, фламинголар бу ерда ин қуриб, бола очади.

Ҳозир ҳам Судочьеда фламинголар ошён қурган. Уларнинг бугунги кундаги сонини аниқ айтиш қийин бўлса-да, 2019 йил сентябрь ойи охири ва октябрь ойларида 2 500 та, 2020 йил октябрь ойида 2 000 тадан ортиқроқ қизил гозлар кузатилган.

— Дунёда фламинголарнинг олти тури маълум, — дейди Қорақалпоғистон Республикаси Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш қўмитаси бош мутахассиси Алишер Ёқубов. — Бўйи 91-120, қаноти 43-49 сантиметр, оғирлиги 3-4 килограмм келади. Тумшуги пастта эгилган, тили ва тумшуги четларидаги мугуз тилчалари ёр-

дамида балчиқдан ва лойкаланган сувдан майда қисқичбақасимонлар, чувалчанг, ўсимлиқлар уруғи каби озиқ моддаларни сиздириб олади. Австралиядан бошқа барча тропик ва субтропик ҳудудларда ҳам тарқалган. Унинг дунёдаги популяцияси 545-680 минг бош атрофида.

— Ўзбекистон ҳудудида битта тури — оддий фламинго, яъни қизилқанотлиси Оролбўйи, Зарафшон, Фарғона водийси сув ҳавзаларида қушлар учиб ўтиши даврида учрайди, — дейди А.Содиқов. — Каспий денгизи жанубида қишлайди, 50 тадан 25 минггача қушлардан иборат тўда ҳосил қилади. Қумдан ва лойдан конуссимон уя қуриб, 1-2 та тухум қўяди. Тухумларни нари ва модаси навбатлашиб 30 кунга яқин босади.

Қизил гозлар моллюскалар, ҳашарот личинкалари ва курт-қумурска билан ҳам озиқланади. Лекин унинг асосий озуқаси майда қизил артемия ва унинг тухуми (цистаси) саналади. Шу боис, баҳор-куз ойларида Орол денгизи қирғоқларида фламинго тўдаларини учратиш мумкин. Улар бу ерга яқин Судочье кўлидан келиб, артемияларни тутайди.

Энг қизиқи, фламинголар улар билан озиқланиб, танасига ёғ йиғади, натижада пушти тусга кира бошлайди. Улар, айниқса, кўпайиш вақтида артемиани кўпроқ ейди.

Артемия цисталарини фақат фламинголар эмас, балки энди дунёга келган балиқ

личинкалари ҳам жуда хуш кўради. Орол бўйларидagi кўлларда яшаётган цисталарнинг ўртача диаметри 235,5 микромиллиметр. Уни фақат микроскоп ёрдамида қўриш мумкин. Улар мутацияга учрамай, 100 миллион йиллардан буён ўзгаришсиз яшаб келаётган оддий организм ҳисобланади. Дунёда артемианинг бир неча тури бўлиб, Орол артемиялари Artemia Parthenogenetica турига мансуб.

Айниқса, кейинги ўйиллиқда Орол денгизи сув ҳавзасининг шўрланиши, ҳарорати ва кислород миқдори артемианинг ривожланиши учун жуда қулай муҳитга айланди. Уларнинг урғочиси бўлишга қарамай, ўз-ўзидан кўпайиш хусусиятига ҳам эга. Ана шу даврда ҳавзанинг қирғоқларидаги сув қизғиш, пушти тусга қиради. Бу унинг тухуми, яъни цисталари дунёга келиши энг қизғин паллага етганини намоян қилади. Айни шу пайтда Орол бўйлари фламинголарнинг маконига айланади.

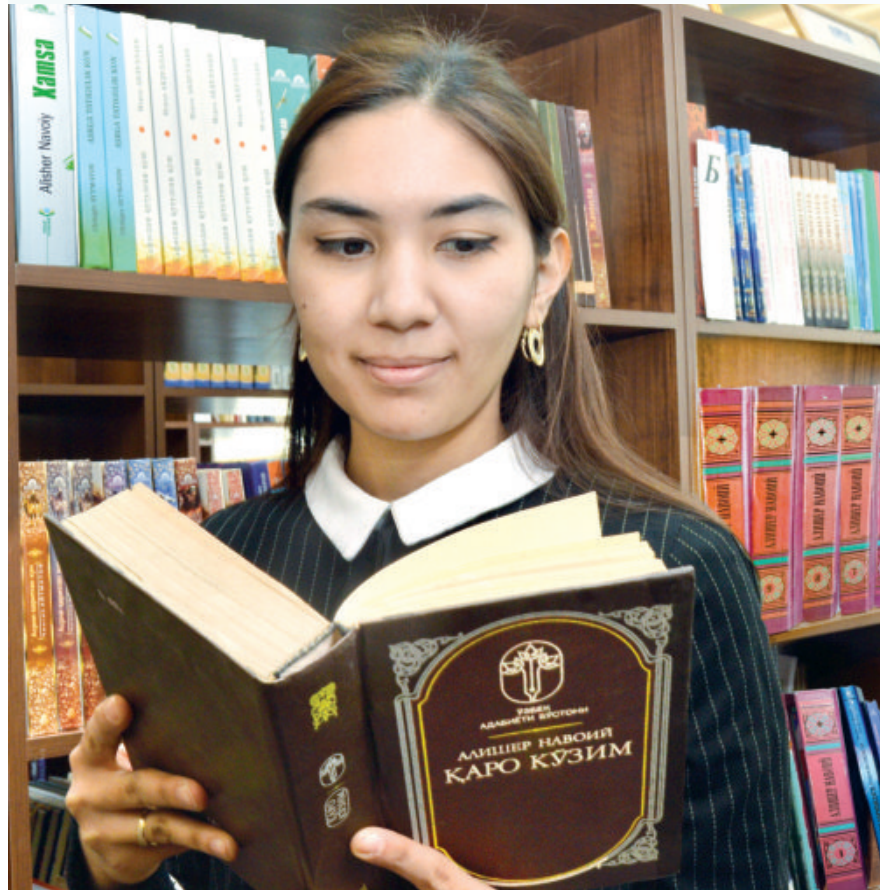
Ўзига хос табиати, мафтункор манзаралари билан нафақат маҳаллий аҳолининг, балки хорижий сайёҳларнинг ҳам эътиборини тортиб келаётган Судочье кўллар тизимининг дунёда ноёб саналган ва ўз гўзаллиги билан дилларни қувнатадиган пуштиранг фламинголар ватанига айланиши Оролга меҳримизни янада қучайтириш баробарида, уларнинг муҳофазаси борасида қўрилаётган чораларнинг амалий натижаларидан далолат беради.

БОҚИЙ МЕРОС

“СЎЗУМ МАРТАБАСИ АВЖДИН ҚУЙИ ИНМАГАЙ”

Зоҳид ШАКАРОВ,
Давлат тест маркази директорининг маслаҳатчиси

Ҳазрат Алишер Навоий ижоди шундай бир ҳазинаки, ичига кирганинг сари янги-янги қирралари бўй кўрсатаверади. Хусусан, “Муҳокамат ул-луғатайн” асарида шоир туркий тилининг жозибасини, унинг маъно товланишларини энг кичик унсурларигача кўрсатиб беради. Она тилимизнинг форсий тилдан ҳеч бир жиҳатдан кам эмаслигини аниқ далиллар билан исботлаб беради. Асардаги айрим ўринларни таҳлил қилиш орқали бугунимиз билан муқояса қилишга уриниб кўраимиз.

Буюк шоир сўзни алоҳида улуғлаб, уни “кўнгли дури”, дея таърифлайди. Шунинг баробарида сўз чиройли нутққа айлангандагина шараф топишини ҳам таъкидлайди: “Сўз дури ҳам кўнглидан сўзга чечан киши воситаси билан нутқ шарафига эришади, унинг қиймати ҳам ўзининг даражасига қараб шўхрат қозонади ва ҳамма ёққа ёйилади”. Ҳазрат Навоий сўздан мақсад инсон эканлиги ва бу инсонлар турли тилларда сўзлашишларига ҳам тўхталади. Аллома ҳар бир қавмининг тили бири-бирдан фарқ қилишини таъкидлар экан, дунёдаги уч тил барча тилларнинг асли бўлиб, бошқа тиллар учун мазкур уч тил бошқа тилларнинг чиқиш ўрни, яъни маншай эканини кўрсатади: “Бундан сўнгра уч наъв тил борки, булар ҳамма тилларнинг аслидир ва бу тилларнинг ҳар бири ўз гапирувчиларининг сўзлашувларига мосдир. Бу тилларнинг шохобалари бениҳоя кўпдир. Аммо турки, форси ва ҳинди тиллари асл тилларнинг чиқиш ўриндир”.

Шундан сўнг Алишер Навоий ўз даврининг ҳукмрон тили бўлган форс тили ва туркий тилини қиёслашга ўтади. Жумладан, ўша даврда форс тили қандай мавқега эга бўлганлигини мана бу жумлалардан ҳам билсак бўлади: “... Ҳаттоки турк шоирлари форси тилида рангдор шеърлар ва ширин ҳикоялар юзга чиқара олурлар...”.

Алишер Навоий “Муҳокамат ул-луғатайн” асарида кўплаб туркий сўзларнинг маъноларини келтирди. Айниқса, туркий тилининг кўп маъноли ва шаклдош сўзларга бойлигига алоҳида тўхталади. Масалан, мана бу мисолни олайлик: “соғин лафзидеки, бир маънисини ёд қилмоққа амрдул ва бири сутлук қўй отидур ва ишқ масти ва мажнунни ва бемори муқобаласида соғин деса, ҳар бирига итлоқ қилса бўлур”. Бугунги тилимизда ҳам соғин сўзи Навоий таъкидлаган маъноларда қўлланади. Асарни қўйида давом этар эканмиз, зукко шоирнинг ўз она тилига муҳаббатини сеза борамиз. Она тилининг бошқа тиллардан кам эмаслиги, керак бўлса, улардан бойлигини далиллар билан исботлаганига гувоҳ бўламиз.

Жумладан, шоир ёзади: “Яна гизо ва ҳар таомки, еса бўлур, егүлук дерлар ва сорт эзининг кўпи, балки барчаси емакни ҳам ва ичмакни ҳам “хўрдани” лафзи билан адо қилурлар. Ва улук қардош ва кичик қардошни иккаласин “биродар” дерлар ва турклар улугни — “ога” ва кичикни “ини” дерлар ва алар улуг, кичик қиз қардошни ҳам “хоҳар” дерлар. Ва булар улугни — “эғачи” ва кичикни “сингли” дерлар. Ва булар отанинг ога-инисин “опага” дерлар. Ва онанинг ога-инисин — “тағойи” (дерлар). Ва алар ҳеч қайсига от тайин қилмайдурлар ва араб тили билан “эм” ва “хоп” дерлар ва қўқалтошни туркча тил билан дерлар. Ва атка ва анагани ҳам бу тил билан айтурлар”. Бу каби мисоллар асарда кўплаб келтирилган ва муаллиф

томонидан туркий тилининг устун жиҳатлари таъкидланади.

Алишер Навоий ўз даврининг шоирлари асосан форсий тилда ижод қилиш, лекин бу яхши эмаслигини айтди. Агар иккала тилда ижод қилиш қобилияти бўлса, ўз она тилида шеър ёзиш лозимлигини ўқтиради. Умуман, Навоийнинг фикрича, ҳар бир ижодкорнинг бурчи ўз тилини юксакларга қўтаришидир. Бу ҳақда шоир шундай ёзади:

“Андин сўнграким, турк тилининг жомияти мунча далоил билан собит бўлди, керак эрдиким, бу халқ орасидин пайдо бўлгон таб ахли салоҳият ва табиарин ўз тиллари турғоч, ўзга тил билан зоҳир қилмаса эрди ва ишга буюрмасалар эрди. Ва агар иккаласи тил билан айтур қобилиятлари бўлса, ўз тиллари билан айтур айтсалар эрди ва яна бир тил билан эрқоз айтсалар эрди. Ва агар муболага қилсалар, иккала тил билан тенг айтсалар эрди. Бу ихтилолга худ йўл берса бўлмаским, турк улусининг хуштаблари мажмуи сорт тили билан назм айтқайлар ва билкул турк тили билан айтмағайлар, балки кўпи айта олмағайлар ва айтсалар ҳам сорт турк тили билан назм айтқондек фасиҳ турклар қошида ўқуй ва ўтқара олмағайлар ва ўқусалар ҳар лафзларига юз айб топилғай ва ҳар таркибларига юз эътироз ворид бўлғай”.

Ҳазрат Навоий она тили ривож ҳақида қайғурар экан, ижодининг бошланishi тўғрисида ҳам тўхталиб ўтади. Шу ўринда шоирнинг ўзи тан олиб айтдики, унда ҳам дастлаб форсий тилда шеър ёзишга рағбат қўчи бўлган, лекин туркий тил ҳазинасини ўраб турган “илонлар ва тиканлар”дан халос этишни ўзининг бурчи биллиб, туркий тилда ижод қилишни мақсад қилган. Шу боис, форсийдаги ижод ўша давр учун қўлай бўлгани ҳолда, ўз халқининг, тилининг келажагини ўйлаб ва она тилининг бошқа тиллардан кам эмаслигини исботлаш учун ҳам асарларини туркийда ёзди.

Умуман олганда, “Муҳокамат ул-луғатайн” асари бизга тилга ҳурматини, унинг равақати учун курашишни ўргатади. Асар орқали туркий тилимизнинг бойлигини билиб олишдан ташқари унда келтирилган фикрлардан бугун учун ҳам хулосалар чиқарамиз. Навоий таъкидлаганидек, бугун ҳам тилимизга беписандлик билан қаровчи “ўзимизниқилар” учрайди. Ҳозир ҳам ўз тили қўлиб, бошқа тилда сўзлашни обрў билангиларга топиллади. Шиддат билан ривожланиётган бугунги даврда она тилимизнинг дунё тиллари орасида ўз ўрнига эга бўлиши учун “Муҳокамат ул-луғатайн” сингари асарлар яратилиши керак. Бунинг учун фидойий зиёлиларимиз бйрлашмоғи, тилимиз келажаги учун кўпни-кўлга бермоғи лозим. Шундагина биз тилимиз ҳақида Ҳазрат Навоий орзу қилган: “... умидим улдур ва хаёлимга андоқ келурким, сўзум мартабаси авждин қуйи инмағай ва бу тартибми қавкабаси аъло даражадин ўзга ерни беганмағай”, дея баралла айта оламиз.

ЯРАТУВЧАНЛИК

ХРИЗАНТЕМА ФЕРМЕР ДАРОМАДИНИ ОШИРМОҚДА

Жомбойлик Акбар Собиров юртимизда берилаётган имтиёздан руҳланиб, ўз мақсади сари дадил қадам ташлаётган фермерлардан. Ундаги изланиш ва иштиёқ айни пайтда муваффақиятлар гарови бўлапти.

Ҳозир у “Собиров Тошмурод” фермер хўжалиги раҳбари сифатида 17 гектар майдонда ғалла ва бошқа қишлоқ хўжалиги экинлари етиштириш билан шугулланади. Узоқ йиллик тажрибаси бор — ер тилини яхши тушунади. Шу боис, у соҳани янаям чуқур ўрганиш ва янгилик-

ларни татбиқ этишга астойдил қизиқади. Ўтган йили фермер ўз даласида тажриба тариқасида хризантемани маҳаллий шароитда етиштириш мумкинлигини исботлади.

Фермер хўжалигини кўп тармоқлига айлантириш, нафақат ғалла, балки

бозор талаб ва таклифидан келиб чиққан ҳолда, бошқа турдаги экинларни етиштириш мақсадида янги лойиҳага қўл урди. Фермер хўжалиги раҳбари Нидерландиядан 20 минг тул хризантема кўчатини келтириб, иссиқхонада маҳаллий иқлим шароитига мослаштирди. Синов тариқасида эрта баҳорда гул кўчатларини 1 гектардан ортиқ очиқ ер майдонига экиб, парваришлади.

Астойдил қилинган меҳнат ўз самарасини бериб, фермернинг хризантема гуллари алвонранг бўлиб очилди. Айни кунларда фермер гулзорида 10 турдаги 25 мингдан ортиқ гул етиштирилмоқда. Хўжалик гулзорида 35-40 нафар киши доимий иш билан таъминланиб, қўшимча даромад олмақда.

— Бу йил тажриба сифатида 1,2 гектар майдонга хризантема экиб, қарийб 600 миллион сўм фойда олишни мўлжаллаб турибмиз, — дейди фермер хўжалиги раҳбари Акбар Собиров. — Далада меҳнат қилаётганлар — оила аъзоларим, маҳалладошларим. Бу гуллари парваришладда “Ўзагроинспекция”нинг Жомбой тумани бўлими мутахассислари бизга яқиндан ёрдам берди. Дастлаб қаламча шаклида олиб келинган хризантема учун ажратилган майдонга органик

Тахриратта келган қўлэмалар тақриз қилинмайди ва муаллифга қайтарилмайди.
Газетанинг етказиб берилиши учун обунани расмийлаштирган ташкилот жавобгар.
Газета тахриратта компьютер марказида саҳифаланди.
Газетанинг полиграфик жиҳатдан сифатли чоп этилишига “KOLORPAK” МЧЖ масъул.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридаги Аxbорот ва оммавий коммуникациялар агентлиги томонидан 2020 йил 13 январда 1047-рақам билан рўйхатга олинган.
Нашир индекси — 236. **Буюртма** — 3416.
76222 нуқсадда босилди.

Ҳажми — 3 табоқ. **Офсет** усулида босилган. **Қоғоз бичими** А2. Баҳоиси келишилган нарҳда.

“KOLORPAK” МЧЖ босмахонасида чоп этилди.
Босмахона манзили: Ўзбекистон, 100060.
Тошкент, Янги шаҳар кўчаси, 1-А уй.
Босмахона телефони: (78) 129-29-29

Навбатчи муҳаррир: Хайридинмурод Абулфайзов
Мусаҳҳих: Ойдин Алъутдинова
Дизайнер: Зафар Рузиев

Манзиллими:
100029, Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 32-уй